

54854

54854
AF 339

TANÍTÓK
ÉS
TANÁROK
SZÁMÁRA

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

2006. 46. ÉVFOLYAM

4

2006 SZEPT 12

2006. XLVI. évf.

MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK

4. szám

A szerkesztőbizottság elnöke:

Dr. Szendrei János

Helyettes: Dr. Varga István

A szerkesztőbizottság tagjai:

Bácsi János (Szeged); Dr. Frick Mária (Baja); Sajtósné Csendes Gyöngyi (Kaposvár);

Dr. Lakotár Katalin (Szombathely); Dr. Miklovicz Árpád (Nyíregyháza);

Muholitsné Újvári Klára (Győr); Dr. Nagy Andor (Eger); Nanszáké dr. Cserfalvi Ilona (Debrecen);

Dr. Mágoriné dr. Huhn Ágnes (Szeged); Dr. Wirth Lajos (Jászberény).

Főszerkesztő:

Rozgonyiné dr. Molnár Emma

Szerkesztők:

Dr. Békési Imréné

Dr. Galgóczi Anna

A lap az Oktatási Minisztérium, az Oktatásért Közalapítvány,
a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal,

a Kutatás-fejlesztési Pályázat és Kutatáshasznosítási Iroda és a

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Karának támogatásával jelent meg.

TARTALOM

Szuromi Pálné: „Érték és innováció a térségi közoktatásban”	129
Pádemé Forgács Erzsébet–Rimóczi Ildikó: Új utakon	130
Nagy Czirok Lászlóné: Kompetenciafejlesztés a HEFOP 3.1.2 intézkedés keretében	131
Szabó Mária: A „Szövegértés-szövegalkotás” programcsomagról	137

MŰHELY

Bakacsiné Kollár Ágnes: Ünnepi műsor 1956. október 23-ára emlékezünk	141
Galibáné Komár Irén: Iskolarádiós megemlékezés az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulóján	141
Szűcs Mátyásné: Megemlékezés az 1956-os eseményekről	147
Mocsai Zoltánné: Személyes élmények felidézése az 56-os forradalom 50. évfordulóján	156
Pinczésné Dr. Palásthy Ildikó: Fejlesztő gyakorlatok tanulási zavarral küzdő gyermekek számára ..	159
Juhász Valéria: A versmondás metodikájához II.	168
Dr. Szalókyne Várkonyi Mária: Komplex foglalkozás a napközi otthonban: az ősz ajándékai	173

ÖRÖKSÉG

Dr. Domonkos János: Gróf Széchenyi István: „Az erény a lélek egészsége”	180
V. dr. Raisz Rózsa: Dr. Chikán Zoltánné dr. Deák Klára (1922–2006)	182

SZEMLE

Nanszáké dr. Cserfalvi Ilona: Gondolatok tanévkezdéskor	184
„Közoktatási vezető” szakos hallgatók bemutatkozása	185
Dr. Füle Sándor: Halász Aladár: Magvak a porban	186

„Érték és innováció a térségi közoktatásban”

– KOMPETENCIA ALAPÚ NEVELÉS, OKTATÁS –

A Csongrád Megyei Pedagógiai Szak- és Szakmai Szolgáltató Intézet konzorciumvezetőként pályázott 2004-ben – 11 dél-alföldi intézménnyel együtt – a HEFOP 3.1¹ intézkedés keretében meghirdetett 3.1.2. programra.

Az „*Érték és innováció a térségi közoktatásban*” elnevezésű Térségi Iskola- és Óvoda-fejlesztő Központ (TIOK) projektjének érdemi megvalósulása a résztvevők felkészítése után kezdődött a 2005/2006-os tanévben, amelyben gyulai, orosházi, kiskunhalasi, szentesi, valamint szegedi iskolák és óvodák vesznek részt. A konzorciumi formában működő közoktatási intézmények szoros együttműködésben kapcsolódnak a *központi programhoz*. A kollégák képzéseken vesznek részt, *tesztelik, bevezetik* a programcsomagokat. A tesztelt óvodai program és iskolai tananyag nem az információk sokaságának elsajátítását tűzte ki alapvető célul. *A hangsúly egyértelműen a „nem változó dolgokra” esik, vagyis a készségfejlesztésre, az életben szükséges legfontosabb kompetenciák kialakításának fontosságára*. Olyan kompetenciák fejlesztésére, amelyek az iskolák falain kívül jól használhatóak. Vagyis: *a program messze túlmutat a nevelés, az oktatás világán*. E kompetenciák birtokában a tanulók – az iskolákat elhagyva – majd könnyebben birkóznak meg az *életthosszig tartó tanulás* követelményével, eredményesebb lehet *életpálya-építésiük*.

Intézetünk munkatársai koordinálták a dél-alföldi TIOK-ban folyó munkát. A bevezetéssel járó örömök és – ilyen is volt – bosszúságok mellett számos tapasztalatra tettünk szert. Az első tesztelő iskolai tanév után most talán valóban jogunk van bízni abban, amit mindig is hangoztattunk: valóban nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk – tanítunk.

A HEFOP 3.1.2 programban részt vevő intézmények pedagógusai szerzőtársai lettek a központi fejlesztőknek. A programcsomagok tesztelése során szerzett tapasztalataikat ugyanis folyamatosan regisztrálták, módosító javaslataikat továbbították. *A visszacsatolások* (a természetesen jelzett számos kritika mellett) lényegében *a program* adaptálhatóságát, az eredményességet, a szó szoros értelmében vett *életrevalóságát támasztották alá*.

Jó szívvel ajánljuk a „követő” HEFOP 3.1.3 pályázat intézményeinek figyelmébe a konzorcium két kiváló iskolájában dolgozó munkatársainak a bevezetéssel kapcsolatos tapasztalataikra vonatkozó írását.

¹ L.: a sulíNova (<http://www.sulinova.hu>) honlapján található részletes leírást.

A projekt célja olyan kompetencia alapú nevelési módszer adaptálása és használata, mely a közoktatás intézményrendszerének teljes vertikumát átfogja. A HEFOP 3.1-es intézkedés két komponensből áll. Az egyik az ún. központi program, amelyért a *sulíNova Kht.*, az *Educatio Kht* és az *Országos Közoktatási Intézet* felelősek. Ők készítik el azokat a programcsomagokat, amelyeket a pályázati komponens nyertesei, a TIOK-ok vezetnek be és tesztelnek. A két komponens ilyen módon történő kapcsolódását az Európai Unió szakemberei is nagyra értékelik.

Új utakon

A 2005/2006-os tanévben két szakközépiskolai osztályban volt lehetőségünk tesztelni a suliNova által kifejlesztett szövegértés, szövegalkotás kompetenciaterületre vonatkozó tananyagot, melynek újszerűsége legfőképp abból fakad, hogy a magyartanításban a fenti kompetenciaterületek fejlesztését hivatott szolgálni.

A feladat kihívást jelentett számunkra, hiszen eddig tanári gyakorlatunk során a motiváció hiányával, az olvasási szokások területén bekövetkezett negatív jelenségekkel, a szövegértés nehézségeivel találkozhattunk, és ezeken már mindenféleképpen változtatni szerettünk volna.

Ehhez jó alkalmat nyújtott a Térségi Iskolai és Óvodafejlesztő Központba konzorciumi tagként való bekapcsolódásunk.

A másik szempont, ami a feladatvállalásunkat meghatározta, hogy úgy gondoljuk, ez az alapkészségek fejlesztésének azon területe, mely döntően befolyásolja diákjaink iskolai munkájának eredményességét, kihát valamennyi tantárgy követelményeinek teljesítésére.

A magyartanítás területén a tárgyi tudáselemek „betanulása” helyett, az érettségi követelményekkel összhangban, eredményesebbnek tartjuk azt, hogy tanulóink értő, gondolkodó olvasói legyenek az irodalmi alkotásoknak, a mindennapi élethelyzetekben megjelenő szövegnek, s megfelelően tudják használni anyanyelvüket a megszerzett képességek birtokában. Ennek az elemző-értelmező gondolkodásmódnak a kialakulási folyamata hosszú éveket vesz igénybe. Ez idő alatt a szövegekkel való munkálkodás során juthat el a diák a problémafelismeréstől a teljes megértésig, és alakulhat ki a tudatos nyelvhasználat.

Ennek alapja elsődlegesen az, hogy a tanítási órákon a tanár hagyományos ismeretközlő szerepe helyett előtérbe kerül az előkészítő-irányító-szervező feladatkör.

A tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével a hatékony órai munkát szolgálja a kooperatív tanulás számos formája. A gyerekek egymástól sokat tanulhatnak, hiszen ezek a helyzetek alkalmat teremtenek arra, hogy az eddigiekhez képest többször kapjon szót minden diák. A gyakoribb szereplés akár kiscsoportban, akár az egész osztály előtt a diákok önbizalmát erősíti. A kooperatív tanulás vitathatatlan előnye a személyiség formálódásának területén, hogy a tanulók felismerik: a munkafolyamatban felelősséggel kell részt venniük annak érdekében, hogy hatékony és eredményes, számukra is izgalmas élménytelit munkát végezhesenek.

A fejlesztés akkor szolgálhatja a kitűzött célokat, ha minden egyes gyermek adottságainak megfelelően vesz részt a tanulási-tanítási folyamatban. Ehhez erőteljes tanári odafigyelésre, empátiára van szükség, mert a tanár nyitottsága, személyisége hozzájárul ahhoz, hogy a különböző képességű diákok számára élményt jelentsen az irodalmi művekkel való találkozás.

A pedagógiai munkában a sikert, az eredményességet mérni nagyon nehéz. Egy év a már említett hosszú fejlesztési folyamatban látszólag kevés, ugyanakkor a további munkához tanár és diák számára egyaránt erőt és lelkesedést adnak eddigi pozitív tapasztalataink.

A diákoknak észrevehetően fejlődött a kommunikációs készsége, mely elválaszthatatlan a szókinccs gyarapodásától. E tekintetben kiemelendő a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások minőségi változása más tantárgyakkal kapcsolatban és a mindennapi élethelyzetekben egy-

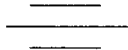
aránt. A kritikai attitűd a véleményalkotó képesség területén hozott pozitív irányú elmozdulást. Örvedetes ennek jelentősége az önértékelés összefüggésében is.

A tesztelés során alkalmazott módszerek következtében megnőtt a diákok aktivitása, kreativitása, önállósága. Ezek a mai világ kihívásainak való megfelelésben alapfeltételek, s a pedagógusi pályán megélt szépséget, igazi örömet az jelenti számunkra, hogy hozzájárulhatunk a tanulók egyéni boldogulásához.

Magyartanítási gyakorlatunkban áttűő sikerként értékeljük, hogy az olvasást már nem kötelező feladatként éli meg diákjaink nagy része, hanem sikerült kialakítani bennük a belső igényt az olvasásra, felismerték, hogy olvasni jó, s felmérték, hogy az értő olvasóvá válás útján hol tartanak.

A pedagógusi hivatásban a legfőbb érték a gyermek, a humánus tisztelete. Minden diákra úgy kell tekintenünk, hogy ő – Kosztolányi szavaival – „egyedűli példány”, „milliók közt az egyetlen”, „csoda”.

E cikk szerzői szeretnék megerősíteni, hogy a HEFOP 3.1.2. pályázat lehetőséget teremtett arra, hogy eddigi tanári gyakorlatunkból kissé kitekintsünk, s új utakon haladva vigyük közel tanítványainkhoz a magyar nyelv és irodalom varázslatos világát.

NAGY CZIROK LÁSZLÓNÉ

igazgató, projektmenedzser

Fazekas Gábor Utcái Általános Iskola

Kiskunhalas

Kompetenciafejlesztés a HEFOP¹ 3.1.2 intézkedés keretében

(A kiskunhalasi Fazekas Gábor Utcái Iskola mint TIOK² intézmény tapasztalatainak közreadása)

A szövegértés-szövegalkotás, valamint a matematika-logika területre készített „A” típusú programcsomagot 1., 2. és 5. évfolyamon teszteltük 2-2 osztályban, emellett az életviteli és a szociális kompetenciák csomagjait az 5. évfolyam 2-2 osztályában. 2006/2007-ben a munkát a 2., 3., és 6. évfolyamokon folytatjuk. A taneszközök biztosításának esetleges késése miatt elsőben és ötödikben csak a jól bevált modulok beépítése történik a tantervbe. A munkában ennek megfelelően 8 tanítónő vett/vesz részt (négyen matematika-, négyen magyaróráikon), 5., illetve 6. osztályban pedig 1-1 tanár teszteli a programot szintén a matematika- és magyarórákon. Életpálya-építés kompetencia fejlesztése 6 tantárgy óráin történik, ebben 7 kolléga működik közre. Hasonló a helyzet a szociális ismeretekkel: a modulokat 3 tantárgy óráin összesen 4 tanár kolléga dolgozza fel.

Képzésen nem mindannyian vettek részt, hivatalosan tizenöten kapcsolódtunk be a programba (a projektmenedzserrel együtt, aki maga nem tartozik a megvalósítók közé). Az egy-két

¹ HEFOP: Humánéforrás-fejlesztési Operatív Program

² TIOK: Térségi Iskola- és Óvodai Központ

modul megvalósításával megbízottakat a képzettek készítették fel. Modulértékeléseit és saját munkájának értékelését minden pedagógus leadta 3 havonkénti ütemezésben. Ezek alapján állítottam össze időközi értékelésemet, melyet most közreadok – elsősorban a követő, HEFOP 3.1.3 intézkedés keretében sikeresen pályázott iskolák segítésére.

1. TANULÓI KOMPETENCIA

A HEFOP intézkedésekben szereplő kompetencia-területek:

Szövegértés-, szövegalkotás; matematika-logika, idegen nyelv, informatika és média-használat; szociális, életviteli és környezeti; életpálya-építési.

Ezek szinte teljesen megfelelnek az EU-ban meghatározottaknak: a vállalkozói készségek és a tanulási képességek fejlesztése nem szerepel köztük, de ezeknek a kompetenciáknak a fejlesztésére is található bennük modulok.

Az iskolánk pedagógusai által említett, a szokottnál *intenzívebben fejlődő* kompetenciák a következők (azokat említem, amelyek több pedagógus modulértékelésében vagy egyoldalas összefoglalójában szerepelnek):

Beszédképesség, kommunikáció, írásbeli kifejezőképesség, gyorsolvasás, szövegalkotás; komplex anyanyelvi fejlesztés, előadói készségek

Figyelem megosztása, koncentráció, megfigyelő-képesség, lényeg kiemelése,

Véleményalkotás, érvelés (még az introvertált gyerekeknél is)

Memória, tudatos emlékezet, fantázia, képi látás

Csoportmunka, egymásra figyelés, empátia, együttműködés, kooperáció

Mozgáskoordináció, nagymozgások, finommotorika, térészlelés, testséma, szerialitás, auditív és vizuális észlelés

Rész-egész értelmezés, összefüggések észrevétele, kombinatív készség, önállóság (általában s az ismeretszerzésben is)

Kreativitás, eredetiség, alkotóképesség, problémamegoldó gondolkodás, döntéshozatal

Internethasználat

Legtöbbször a *szociális* kompetenciák fejlődését emelték ki. A sokféle csoportos és páros munkában együtt dolgoznak fiúk-lányok, magyarok és romák. A változó csoportalakítási módok miatt több tanuló kerül munkakapcsolatba egymással, s ez elősegíti a beilleszkedést. Még az egymással nem szimpatizáló tanulók is együtt tudnak működni. Egyéni és csoportos értékeléseket, önellenőrzést is eredményesebben végeznek. A kritikát könnyebben fogadják és kezelik. A változatos munkaformák, játékos feladatok, az órák oldott légköre több tanulót tesz motiválttá. A sok tevékenykedtetés a tananyag könnyebb megértését segítette. A változatos munkaformák ébren tartották a figyelmet és az érdeklődést.

Különbségek a hagyományos fejlesztéshez képest:

Módszertani megújulás: a tanulás inkább spontán, természetes módon történik. Tevékenységre épül, tapasztalatokra.

Nem a teljesítmény van a központban, hanem a képességfejlesztés.
Az életkornak jobban megfelel; differenciálás.
A sok készségfejlesztő feladat segít az anyanyelvi hátrányok leküzdésében is.
Segíti az eligazodást a mindennapi életben.
Nézzük meg külön a két vizsgált területet!

Matematikai kompetenciák:

számlálás-számolás, mennyiségi és valószínűségi következtetés, becslés, mérés, mértékváltás, szöveges feladatok megoldása, *problémamegoldás*, rendszerezés, *kombinativitás*, induktív és deduktív következtetések

Ahhoz, hogy a fentiek fejlesztését tekintjük célnak, s eszerint válogassunk feladatokat, *szemléletváltásra* van szükség. Merőben más megközelítés ez ahhoz képest, amikor tudástartalmak szerint osztottuk fejezetekre a matematikát, s az adott feladattípushoz kerestük és határoztuk meg, hogy milyen képességek fejlesztésére lehet az jó (már ha kerestük...).

Megvalósító kollégáim a képességek fejlesztésén túl fontosnak tartják megjegyezni, hogy elérték: *sikerült a matematika iránti érdeklődést felkelteni*, ami meghatározó a további tanulmányok során. Tetszett nekik, hogy *sokoldalú és konkrét tapasztalatokra épült* a számfogalom és a műveletek fogalmának kialakítása; *játékosan* történt a számolási készség fejlesztése; a matematikai problémák megoldásával a *képességek* fejlesztése kapott hangsúlyt; rengeteg lehetőség volt a *differenciálásra*; *jól használható eszközök* álltak rendelkezésre; számos lehetőséget kínált a program az *együttműködésre* és az egymástól tanulásra. Szembetűnő eredmény, hogy nem rémülnek meg ötödikeseink az összetett, nehezebb szöveges feladatokról. Töreksenek jó megoldási terv összeállítására. *Kombinatív és rendszerező képességük javult* – sok az azt célzó feladat.

Szövegértés-szövegalkotás területén a program *következő eredményeit* fogalmazták meg kollégáim:

Új *tanulásszervezési módszerek*, új *taneszközök*, a pedagógusnak a folyamatban játszott szerepe, alkalmazkodása.

Remekül sikerültek az új tankönyvek, mert egyszerű a nyelvezetük, élményhez kapcsolódó, tematikus a felosztásuk, irodalmi értékek mellett olvasástechnikai szempontból is alkalmasak *önálló olvasásra*. Jól megfelelnek annak a kulcskérdésnek, hogy hogyan hat a szöveg az olvasóra (nemcsak az írói szándék vagy a tanulás lehet a középpontban). *Kreatív és produktív* szöveggyakorlatokat tartalmaznak, a dramatikus tevékenységek is szerepet kapnak bennük.

Mivel az értékelés megváltozott a csoportos munka következtében, az *önismeret és társismeret* fejlődött.

Összességében jónak tartják kollégáim az anyagot. Úgy vélik, a szükséges korrekciók elvégzése után nagyon használható, modern tananyagká válik.

Milyen veszélyekre figyelmeztetnek egy év tapasztalata alapján a tesztelő pedagógusok:

Módszertani felkészületlenség esetén a pedagógus nem tud bánni a modulleírásokkal. Nem képes az abban rejlő lehetőségeket megvalósítani.

A gyerekek *íráskép-, füzetkép-igényessége csökken*. Az írást ugyanis nem célként, hanem eszközként kezeli a program. Az írástempó gyorsult, s ez a külalak rovására ment. A másik ok, hogy gyakran *nincs idő* a szép kivitelezésre. A betűalakítás, a *helyesírás problémái* is a fentiekből adódnak.

Célzott *helyesírás-tanítás* egyébként *nem szerepel* a programban. Mi viszont használunk helyesírási gyakorló kiadványt is. Úgy ítéljük meg, hogy a nyelvi tudatosság fejlesztésére fordítható időt is növelni kell, hogy ne romoljon a gyerekek helyesírása és beszéde.

A *nyelvtan* feldolgozása során a koncepciót hiányolja egyik kollégám: bele-belekap a program több témába, de egyik sem tisztul le. Aggódik a továbbtanulók miatt.

Bár eszközként jobban használják a programban részt vevő tanulóink az olvasást – lényegkiemelésük, szókinccsük és szövegértésük jobb –, a *hangos olvasás* háttérbe szorult.

Gondosan figyelni kell az *időbeosztásra*. Másfajta tevékenység folyik, ami eltér a korábban megszokottól. Nehéz előre megbecsülni, mire mennyit célszerű terveznünk az adott csoportban. Néhány hét vagy hónap után tapasztalataink birtokában azonban jobban megy ez is.

Bevésésre, gyakorlásra kevesebb a lehetőség a matematikában is. A *számolási készségek fejlesztésére, a becslés és mértékváltás végeztetésére több idő* kell. Kicsit többet kell tervezni erre is, mint ami a leírásokban szerepel.

Néhány kisgyermek éretlennek tűnik az együttműködésre. A *kooperáció* különösen az *1. évfolyamon* ütközik nehézségekbe. Inkább a páros, mint a csoportos munka felel meg jobban ebben az életkorban. Az is csak úgy, ha szimpátia-választásokat enged meg a tanítónő. Különböző sírásig fajulhat a dolog.

A feldolgozandó olvasmányok között *vallástörténeti témák* is találhatóak. Kollégáim felhívják a figyelmet arra, hogy tapintatosan kell bánni ezekkel.

A *szülő nem tudja követni* gyermeke előrehaladását. A sok mappa, iratrendező, fénymásolt lap áttekinthetetlen számára.

Hiányoltuk a matematikai mintapéldákat, *összefoglalásokat* mi is és a segíteni kívánó szülők is.

A taneszközökkel kapcsolatban *még sok munka vár a fejlesztőkre*. Nem mind olyan remekmű, mint a szövegértési könyvek. Bízunk benne, hogy folyamatos jelzéseinknek megfelelően módosították.

2. NEVELŐI KOMPETENCIÁK

A *pedagógus szerepe megváltozott*. Célja nem a tananyag leadása, majd az elsajátítás ellenőrzése, hanem segítség, serkentés, a munka megkönnyítése. Motivál, szervez, irányít, segíti a tananyag önálló feldolgozását. Értékelés során ő is résztvevő, akinek a közös munka során kapott jelzés arról szól, mik a további közös feladatok. Vezetői, minőségügyi, módszertani alkalmasságok kialakítása vált szükségessé az új stílusú munkára, a facilitásra.

A modulértékelések jelentősen segítették a pedagógus tudatos munkáját (melyik feladat melyik készséget fejleszti).

A HEFOP 3.1.2 intézkedés képzési kínálata is segít a nevelői képességek fejlesztésében: Kommunikáció, Konfliktuskezelés, Teammunka alapjai, Csoportvezetés módszertana, Prezentációs technikák, Horizontális tanulás.

3. FELKÉSZÜLÉS A BEVEZETÉSRE

Mivel szorít az idő, fel kell tenni a következő kérdést: *Milyen lépések megtételére lesz szükség az indulás előtt?*

Erőforrás-elemzés: megfelelő számítógépparkra, fénymásolási és nyomtatási lehetőségekre, a mappáknak helyre, a termekben csoportmunkához alkalmas bútorzatra lesz szükség.

És mint a háborúhoz is: pénzre, pénzre! Segítő műhelyfoglalkozásokra érdemes utazni, előre nem látható feladatokat kell megoldani, apróbb beszerzéseket megvalósítani: ezekhez mind pénz kell. Sokat segíthet a TIOK iskolák, óvodák látogatása: a kialakult, bevált gyakorlatnak a helyszínen történő ellesése és képzéseken való részvétel szintén.

Az indulás előtt nem árt kérdőív vagy interjú módszerrel *felmérni az iskolahasználók igényét*, s a tervezéskor ezeket számba venni, a visszajelzéseket ennek figyelembevételével adni. Az elégedettség és eredményesség, hatékonyság mérése, figyelése pedig folyamatos.

4. AZ IGAZGATÓ FELADATAI

A feltételek megteremtése, beszerzések, képzéseken való részvételi lehetőség biztosítása.

Tájékoztató: a nevelőtestület többi tagjának, szülőknak, tanulóknak, a fenntartónak, valamint a nyilvánosság számára.

Beavatkozás – ha szükséges. A rendszeres *óralátogatások*, a programban dolgozókkal minden érintettel való *beszélgetések* segíthetnek észrevenni, ha valahol be kell avatkozni. Jelentheti ez a *tananyag* vagy a *módszerek* változtatását, de esetleg a programra jelentkező *pedagógus* személyének cseréjét is.

Szervezetfejlesztés – tudatos, csapatépítő munka.

Honnan kap ehhez segítséget? A vezetői kompetenciák fejlesztésére is ajánl képzéseket a HEFOP intézkedés: Projektmenedzsment, Változások menedzselése, Csapatépítés, Korszerű vezetés ismerete, Szervezet fejlesztése. A képzéseken szerzett ismeretek ötleteket adhatnak az adott terület sikeres menedzselésében. Jelentős változás egy nevelőtestület életében a projekt indítása. A vezetői ismeretek tudatos alkalmazására van szükség, ha ezt a helyzetet csapatunk fejlesztésére szeretnénk felhasználni.

5. A MUNKAKÖZÖSSÉGEK FELADATAI

Alapvető elvárás: a team-munka alapjait megismerni, alkalmazni; alkotó közösséggé válni; kollaboratív módon dolgozni együtt. Az erővonalak a munkaközösségeken belül is átrendeződnek majd. Egyáltalán nem biztos, hogy a jelenleg vezető szerepet betöltő kolléga lesz a legsikeresebb. Az egész szervezetre hatást gyakorol, hogy kik vesznek részt a programban, a képzéseken: a jó döntéshozatal hatása érezhető lesz.

6. A PROJEKTRŐL PÁR CÍMSZÓBAN, GONDOLATÉBRESZTŐ ÉS ÉRDEKLŐDÉST FELKELTŐ CÉLLAL:

A projekt ismérvei: Eredménye egy produktum; céljait folyamatosan lehet elérni; a szervezet ideiglenes, nagyobb projektstruktúra része.

A projektek közös elemei: Megvalósítandó cél, produktum; projektterv, adott időkeret és költségterv, minőségügyi elvárások, kockázatok.

Projektfázisok: Koncepció, tervezés, megvalósítás, lezárás.

Megvalósítás: irányítási rendszer, folyamatos kontroll, rendszeres kommunikáció és jelentések, folyamatos dokumentálás és költségfigyelés, módosítások, átadás-ceremónia.

A szervezeti kultúra karakterét meghatározza, hogy kockázatot kerül vagy keres; a konfliktust tűri vagy kezeli; cél- vagy folyamatorientált; nyílt vagy zárt, rövid vagy hosszú orientációjú.

A projekt-megvalósító szervezet

A *projektfolyamat szereplői*: szponzor, támogató, megbízó, felhasználó, beszállítók, team-tagok (létszám: kettőnél több, tizenkettőnél kevesebb; kreatív, több szempontból vegyes csapat; agytröszt), projektmenedzser.

A *projektmenedzser* fogja össze a szervezetet. Nem „szakmázik”, hanem irányít. A projektkoordináció a felső vezetéssel azonos szintű (mint a *minőségügyi vezető*).

A projektmenedzser *kompetenciái*: technológiát és gazdaságtant értő (nem mester!), vezetési és irányítási technikákkal, rendszerszemlélettel, tervezési, döntési képességgel rendelkező, jól kommunikáló és a konfliktusokat kezelő, empátikus, jó problémamegoldó személy.

7. MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

A *projekt indításának időszakában* mi a „Comenius I.” modellt működtettük, és építettük a II. modellt. Ez azt jelenti, hogy *működésünk már partnerközpontú szemléletű* volt, az igényeket és az elégedettséget rendszeresen mértük, elemeztük s azonosítottuk az iskolában működő folyamatokat.

Indikátorrendszerünket menet közben alakítottuk ki: Mit mérek? Hány mutatónk legyen? Az abszolút és relatív mutatók, a folyamat- és eredményindikátorok meghatározása is így történt. (Ehhez segített a balatonszemesi 30, illetve 40 órás képzés is, melyen részt vettünk.)

Folyamatérképünk és indikátorrendszerünk felépült. Elégedettségre azonban nincs okunk, mert a projekthez kapcsolódó indikátorok még *hiányosak*. Hagyományos bemeneti mérésünket nem végeztük el – a *központi mérésre várva*. A mérést csak januárban folytatták le, s visszajelzésünk még arról sincs. Egzakt értékelést egyelőre így nem ígérhettünk. Az indikátorok a minőségfejlesztéshez kapcsolódnak, hisz hasznosításuk a fejlesztésekben a legszükségesebb.

Sok gondot okozott a *taneszközök* hiánya és minősége. A *késés* miatt gyakran éppen a logikai rendet nem követte a modulok sorrendje. A kollégák hangulatát pedig rontotta, amikor hibás mellékleteket, segédanyagokat kellett javítaniuk, szanaszét úszó fénymászott lapokkal kellett dolgoztatniuk kicsi gyerekeket, illetve rengeteg segédanyagot kényszerültek gyártani.

Legnagyobb gondnak mégis azt látjuk, hogy a *program központi nyomkövetése*, a *segítő és információs rendszer* működése elégedetlenségre ad okot. A *különböző kompetenciaterületeken* dolgozó fejlesztők *nem egységes*, a tesztelők által is követhető *elvek* alapján dolgoztak. Attól tartunk, a program esetleges mérési eredményei a problémák miatt nem lesznek hitelesek. Az egyénre szabott fejlesztési terveket a bemeneti mérés alapján lett volna jó elkészíteni. A mérés eredményeiről még mindig nem tudunk.

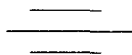
A módszertani fejlesztésben való részvétel több, előre nem tervezett innovációra is sarkallt minket.

A tanulás módszertani és gondolkodásfejlesztő módszerek közül a *tudástérkép* készítését és alkalmazását említi az anyag. Nos, mi alaposabban utánajártunk a témának! Ebből született meg egy rövidebb (30 oldalas) segédanyag és egy 108 oldalas könyv – nyomtatott és elektronikus módon, e-bookként is hozzáférhető változatban. Az eljárást és beválását több konferencián és műhelymunkán ismerhettük meg.

A testület tizenegy tagja *elektronikus tananyagbázis* kiépítéséhez fogott. Vállalkozásunkhoz most várjuk pályázati forrásból a támogatást, s a készülő anyagokat más iskolával készülünk hasonlóra cserélni.

Eredményeink és folyamataink fejlődése arra inspirált bennünket, hogy díjtípusú *önértékelést* végezzünk. A *Közoktatás Minőségéért Díj* elnyerésére benyújtott pályázatunk eredményeként az oktatási miniszter által 2006-ban elismert négy oktatási intézmény egyike lettünk.

Az eredmények feledtetik a gondokat és nehézségeket. Így, a félidőnél azt mondhatjuk: *nem bántuk meg, hogy jelentkezünk a részvételre ebben a hatalmas szakmai innovációban.* Úgy érezzük s – a követő iskolák nevelőinek felelősségteljes hozzáállását látva – állítjuk is, *hogy a pedagógus társadalom ezzel a fejlesztéssel hatalmasat alkot. A gyerekek, a társadalom és – nem utolsósorban – saját értékei érdekében.*

SZABÓ MÁRIA

szaktanár

Karolina Általános Iskola

Szeged

A „Szövegértés-szövegalkotás” programcsomagról

Gyakorló magyartanárként naponta szembesülhetek az oktatás problémáival: a gyerekek képességei erőteljesen különböznek; egyre többen nem tudnak és nem szeretnek olvasni; szövegértésük gyenge szintű. A tanítási órán legtöbbször már nem felel meg a frontális munkaszervezés, nem alkalmazkodik a tanulók igen különböző tanulási tempójához. Nincs elegendő idő az ismeretek gyakorlására, elmélyítésére.

A PISA felmérések eredménye pedig szembesített azzal is, hogy a gyerekek jelentős része nem felel meg – ahogy az elemzésekben megfogalmazzák – a munkaerő-piaci igényeknek, az elsajátított ismeretek alkalmazásában elmaradnak a kívánatostól.

Megtapasztaltuk, bármely életszakaszban szükség lehet váltásra, a tanulás nem zárulhat le az iskolai tanulmányok befejeztével. Ki kell alakítani az élethosszig tartó tanulás igényét, a megvalósításhoz szükséges készségeket, képességeket.

Bizonyára egyre többen érezzük, szükség van változtatásra. De hogyan? Továbbképzésekre járunk, új módszerekkel ismerkedünk, tapasztalatot cserélünk, igyekszünk megújítani magunkat.

A lisszaboni határozat az oktatási és képzési rendszer átalakítását jelölte meg célul az uniós országok számára. A megoldást a kulcskompetenciák (alkalmazásképes tudás) fejlesztésében látja. A munka szervezeti keretétől 2004 tavaszán megalakult a sulinova Kht. Programfejlesztési Központ, melynek fő feladata a programfejlesztő tevékenység szakmai irányítása és koordinálása.

6 területen történik a fejlesztés:

- a szövegértés-szövegalkotás,
- matematika,
- idegen nyelv (angol, német, francia, magyar mint idegen nyelv),
- IKT (informatika és médiahasználat)
- szociális,
- életviteli és környezeti kompetenciák, illetve az életpálya-építési kompetenciák.

A fenti fejlesztések megalapozását pedig egy önálló óvodai programcsomag biztosítja. Az óvodától az iskolák 12. évfolyamáig hoztak létre a NAT műveltségterületeihez illeszkedő komplex programcsomagot. Minden területen 3 típust dolgoztak ki:

A) műveltségterületi; B) kereszttantervi; C) tanórán kívüli.

Mindegyik moduláris felépítésű, így az egységek beépíthetők a hagyományos tanulási-tanítási folyamatokba. Nemcsak a tananyagot tartalmazza a programcsomag, hanem a segítő eszközöket, a folyamat megtervezését, megszervezését is.

2005. szeptember 1-jén megkezdődött a tesztelő szakasz, az ún. Térségi Iskola- és Óvodafejlesztő Központokban. Pályázat útján (HEFOP 3.1.3.) Szegeden a Karolina Általános Iskola 4 területen kapcsolódott be a folyamatba. Örömmel álltam a megújulás lehetőségét kínáló program mellé.

(A szövegértés-szövegalkotási kompetenciaterület projektvezetője Korányi Margit. Vezető fejlesztők Arató László és Kálmán László. A szakmai bizottság tagjai: Bókay Antal, Bánréti Zoltán, Cserhalmi Zsuzsa, Győri János, Schein Gábor.)

Egy rövid szakmai képzés után az 5. osztályosok szövegértés-szövegalkotás programcsomagjának kipróbálásában veszek részt. Heti 5 tanórával számol az A típusú program 180 órára kidolgozott anyaga. Hét témakörben 37 modul teszi lehetővé az anyanyelvi kompetencia fejlesztését. A témakörök: Otthon, Állatkerti séták, Kapcsolatok, Vissza a meséhez!, Varázsbibrodalmak I-II. és Az én mesekönyvem projekt. Minden témakör előtt a fejlesztők a Tanári útmutatóban 4 képességfejlesztési fókuszot jelölnek meg: *tematikus, poétikai, szövegértési és szövegalkotási* fókuszot. Felsorolják az ajánlott tevékenységeket, itt a hagyományos szövegelemző eljárásokon túl gyakran merítenek a drámapedagógia eszköztárából, szerepjátékok, konvenciót ajánlanak. Ismertetik a témakörnek megfelelő értékelési módokat.

Újfajta gondolkodásmódot, felkészülést kívánt meg a program. A legszembeötlőbb újdonsága, hogy nem választja szét a nyelvtan és irodalom tanítását. Integrált nyelvi és irodalmi kommunikációs képességfejlesztést valósít meg, így az értékelése is egységes.

A leíró nyelvtani ismeretek tanítása helyett az induktív kiindulású nyelvészeti gondolkodásba való bevezetést vállalja. Ebben az évben így sajnos kimaradtak a hangtani, jelentéstani ismeretek, a helyesírás alapelvek részletes megismerése, ami a helyesírás fejlesztésében elengedhetetlen.

(Az Amerikából Magyarországra hazatérő Ábel helyesírás és nyelvhelyességi hibáktól hemzsegő, gyakorta tréfás kimenetelű levelezése módot adna a javításra, helyesírási problémák megbeszélésére, de erre sajnos nem adtak időkeretet a fejlesztők.)

Nem használja az alsó tagozatban már megismert leíró nyelvtani kategóriákat, helyettük pl. a *névszói szerkezet, a 3. személyű kifejezés* kerül a gyerekek szókészletébe.

A hagyományostól egészen eltérő szerepkört jelöl meg a pedagógus számára. Megszűnneti a tanár ismerettöbbletéből adódó egyirányúságot. A tanítás-tanulás folyamatában a tanárdiák közös felelősségére számít. Mozgósítja minden témában a gyerekek már meglévő ismereteit, tapasztalatait. A tanár csak mint irányító, segítő van jelen; a tanuló partnere az ismeretszerzésben. Az ellenőrzés, értékelés sem csak a pedagógus munkája már. A gyerekek megtanulják értékelni a maguk és társaik teljesítményét a megadott vizsgálati szempontok szerint.

A ráhangolódás, jelentésteremtés, reflektálás hármasságában jelenik meg az ismeretanyag. A frontális munkaforma helyett a kooperatív tanulást, a homogén, heterogén kiscsoportos vagy pármunkát alkalmazza. Változatos módszertani és tanulászervezési megoldásokat kínál.

Központi szerepe van a differenciálásnak. Sok feladat három szintű feladat-megoldási javaslatot ad a Tanári útmutatóban megjelölt szempontokkal, ekkor természetesen homogén csoportokban kell dolgozniuk a tanulóknak. Pl.: A) a helyzet normáit nehezen felismerő gyerekcsoport, B) az írásbeli szövegértés terén jól teljesítők, C) a verbális kommunikációval, olvasással leginkább küzdők.

A hagyományosan tananyagokban is meglévő irodalmi művek mellett a gyerekek életkorának, érdeklődésének megfelelő szövegeket válogattak össze. Nemecek és János vitéz mellett olvashatunk Mézga Géza, Harry Potter kalandjairól. Kortárs szerzők művei teszik üdévét az összeállítást: Darvasi László Trapatija vagy Varró Dániel Túl a Maszat-hegyen című regénye. A szövegműfajok sokszínűsége jellemzi az összeállítást: irodalmi, publicisztikai, ismeretterjesztő egyaránt megtalálható. Az Állatkerti séták fejezetben vadásztörténeteket olvashatunk, híres utazókról, állatokról szóló szövegeket, de itt van Nemes Nagy Ágnes elbeszélése, Szilágyi Domokos verse is.

Számtalan hétköznapi kommunikációs helyzetben a hozzá való alkalmazkodást kívánja a program. Szembesíti a gyerekeket azzal, hogy mit nem értenek, de utat mutat abban, honnan szerezheti meg, pótolhatja a hiányzó ismeretet. Különböző szótárak, esetenként az Internet használatára készíti a tanulókat. Kísérletezés, az anyanyelv szabályaival való ismerkedés, ezek felfedezése történik az órákon. Nem ad megtanulni való definíciókat, inkább összefoglalja a közösen megszerzett tapasztalatokat.

A megfigyeltetett szövegek alapján érezhetően nyit a program a vizuális tömegkultúra felé. (Kihagytam a szappanoperák elemzését, a reklámok meggyőzési technikáinak megfigyeltetésével már szívesen játszottam.)

A programfejlesztők valamennyi modul végén írásos értékelést kérnek. Ezekben nem hallgathattam el a felmerült nehézségeket sem, melyek a következők: Rendkívül nagy mennyiségű a tananyag. Nem adnak elegendő eligazítást a szelektáláshoz: a modulok elején sem, illetve a programtervben meghatározott képességfejlesztési fókuszokban sem. Szükség lenne valamilyen módon a rangsorolásra. Sok az írásos feladat, így egyre nagyvonalúbban kezelik a gyorsaság érdekében a gyerekek a helyesírást.

A megjelölt időkeret – gyanítom – csak a feladat megoldására szánt tiszta idő, sosem kalkulál szervezéssel, ellenőrzéssel. Így többször felborítottam a gyakorlatok sorrendjét, hogy kitöltsem a tanórát, máskor azért, hogy a végére is érjünk a megkezdett munkának. Egy-egy tanórán belül gyakran át kellett szervezni a csapatokat. A felesleges idővesztés elkerülésére ezért többször inkább heterogén vagy szimpátia alapon szerveződött csoportokat alkottam. Ezek sem mindig működtek. Nehézséget jelentett a passzív tanulók jelenléte a párokban, kiscsoportokban. A közösen elérhető eredmény nem volt elég motiváló hatású, különösen a kezdeti időszakban, amikor ez a forma teljesen új volt számukra. Év elején már bonyolult „dráma” feladatokat kellett megoldani, holott a gyerekek nem rendelkeztek ilyen tapasztalatokkal. Természetesen később, egy megfelelő alapozó szakasz után ez nem jelent majd gondot.

Sok bosszúságot okozott az eszközellátottság akadozása. Az utolsó pillanatban érkező anyag megismertetése, a szelektálás, az órára történő lebontás gondot okozott, sok időt vett igénybe (bár ez valószínű a kísérleti szakasz gyermekbetegsége).

Nagyobb segítségre lett volna szükségem a mérés, értékelés ellenőrzés területén. Minden modulhoz készült mérőlap, ezek megfelelő segítséget jelentettek volna (ha időben érkeznek) abban is, hogy mit hagyhatok el, és mi az, ami nélkülözhetetlen ismeret.

A szülők részéről jött támogatás változott a tanév során. A kezdeti lelkesedés után többször elégedetlenkedtek. Az összehasonlításakor elsősorban a nyelvtani ismereteket hiányolták.

(Attól félnék, hogy hátrányt jelent ez a továbbtanulásban. Az iskolaváltáskor biztosan okoz némi nehézséget. Bemutatóórán, szülői értekezleten, fogadóórán igyekeztem őket megnyugtatni, tájékoztattam őket a program értékeiről, ötleteket mondtam, miként segíthetik az otthoni felkészülést.)

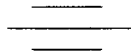
Röviden ennyit a programcsomagról: most tanulom, élvezgetem, itt néhány tapasztalatot és a felmerült nehézségeket szándékoztam megosztani az érdeklődőkkel. Azért igyekszem megfelelni a fejlesztők elképzelésének, mert közös célunk az olvasóvá nevelés, a hatékonyabb kommunikáció kialakítása és ennek érdekében az anyanyelvi kompetencia fejlesztése.

IRODALOM

Forrás: www.suliNova.hu

Koncepciók és programtervek a szövegértés-szövegalkotási kompetencia területéhez (Kerner Anna, Korányi Margit)

Tanári útmutató a szövegértés-szövegalkotási kompetencia területéhez

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2006. évi előfizetési díjat, amely 1300 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA

50 ÉVE FORRADALOM – 1956. OKTÓBER 23.*

BAKACSINÉ KOLLÁR ÁGNES
szakvezető tanár
Madách Imre Általános Iskola
Szeged

Ünnepi műsor 1956. október 23-ára emlékezünk

Zene: Hímnusz

„Hol zsarnokság van,
Ott zsarnokság van
nemcsak a puskacsőben,
nemcsak a börtönökben,
.....

ott zsarnokság van
az óvodákban,
az apai tanácsban, az anya mosolyában,
abban ahogy a gyermek
idegennek felelget;

tányérban és pohárban,
az ott van az orrban, szájban
hidegben és homályban,
szabadban és szobában...”

(Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról)

Narrátor 5.:

A kor, amelyben Illyés Gyulának a zsarnokság gyűlöletétől felforrósodott verse született nagyapáinknak megszenvedett valóság volt, szüleinknek föl-fölbukkanó, töredezett emlékkép, nekünk pedig már múltba forduló történelem, melyet sokáig tudatosan elferdítettek és el is hallgattak. Most megpróbáljuk hitelesen megidézni az elmúlt időket dokumentumok és versek segítségével.

* A kerek évszámmal jelzett évforduló tiszteletére rendezendő iskolai megemlékezésekhez adnak segítséget kollégáink, akik az ünnepi alkalomra műsorterveket állítottak össze. Akár teljes műsorprogram, akár az iskolarádió számára készült megemlékezés ötleteket adhat – és anyagot is – a megemlékezéshez, az ünnepi műsor elkészítéséhez. Hozzáadva a helyi aktualitásokat méltóképpen tiszteleghetnek az iskolák az 56-os forradalom és szabadságharc eszméje és hősei előtt. (A szerk.)

Narrátor 6.:

1953-ra a magyar dolgozó emberek túlnyomó részének a helyzete, életszínvonala és hangulata a kritikus pont felé közeledett. A lakásokban éhesen didergő emberek azt olvasták az újságokban, hogy „boldogan élnek” és „boldog életükért hálásak Rákosi Mátyásnak és a párt-nak.”

De gyakori volt az önkényeskedés, a jogtiprás és a törvénytelenések sem álltak távol a kormánytól. Számptalan ismert és ismeretlen ember koholt vádak alapján került börtönbe, munkatáborba, ahol embertelen körülmények között dolgoztatták őket.

A nép egyre elégedetlenebbé vált. 1953. július 4-én egy remény csillant fel: az országgyűlés új kormányt választott Nagy Imre miniszterelnök vezetésével, aki néppárt politikát ígért. Rákosi azonban ellentámadásba ment át, és 1955. április 14-én sikerült megfosztani Nagy Imrét minden tisztségétől. A remény elveszett. 1955-56 fordulóján a hazai politikai légkör sivár lett.

Narrátor 7.:

Ekkor létrejött a Petőfi Kör, a fiatal forradalmárok és egyéb értelmiségiek párton kívüli klubja. Gyakran idézték a nagy költő üzenetét: „A kardom nem fűzfa – a lobogómmal még találkoztok!”

A szovjet függés és az egypártrendszer kérdése egyre gyakrabban merült föl az értelmiség körében.

Kimondani azonban nem lehetett, de Rákosi és Gerő lemondását s Nagy Imre visszahe-lyezését már nyíltan követelték.

Rákosiék egyre növekvő szorongással és dühvel figyelték a Petőfi Kör és az Írószövetség ellenzéki tevékenységét. Június 30-án betiltották működésüket.

A szovjet vezetés leváltotta Rákosit júliusban, és helyére Gerő Ernő került. Gerő azonban népszerűtlenebb volt, mint Rákosi, de kevésbé volt félelmetes. A nép pedig ekkorra már kezdte elveszíteni a félelemérzetét.

Narrátor 1.:

Október 6-án Rajk László nyilvános, ünnepélyes újratemetésén a fáradt, keserű hangulatu tömeg megérezte a vezetés és az egész hatalmi gépezet bizonytalanságát, bénultságát. Megérezték, hogy ha akarják, övük lehet az utca. Egy kisebb diákcsoport ezt még a temetés délutánján kipróbálta, a Batthyányi-emlékmécsesnél tüntetést rendezett. Ezt a napot tekinthetjük a forradalom nyitányának.

Narrátor 2.:

1956 őszére egy belső tartásában végzetesen megrokkant hatalom állt szemben egy hirtelen számában és politikai súlyában is megnövekedett tömeggel. Ez az ellenzék sokszorosára növelte táborát, értelmiségi, diák, sőt munkás körökben is. Mögöttük azonban csaknem az egész nép állt készen a cselekvésre. A forradalom előjátéka a diákmozgalom volt.

„Dönts el magyar, mondd ki a szót!
Itt visszalépni nem lehet!
Az ifjúság acél-szíve megreped! –
Dönts el magyar, dönts el diák,
És fonjuk láncná a kezünk!
Dönts el ki élsz a honban
Velünk jössz-e? Vagy ellenünk?

Ébredj, magyar! Ma aludni
Gyalázat! Vakondok szerep!
Jöjj el közénk égő szívvel
S emeld fel büszkén a fejed!
Birka-fejvel gyávák járnak!
Napra-néző a mi szemünk!
Ne várj tovább! Ma határozz!
Velünk jössz-e? Vagy ellenünk?

Felgyújtottuk szíveinket,
Szemünkben villámfény lobog,
Hozzátok szólunk fásult falvak,
Ébredő magyar városok!”

(Kiss Dénes: Velünk vagy ellenünk)

Narrátor 8.:

Szeged, 1956. október 16.

Egyetemi hallgatók egy csoportja diákgyűlést tart, ahol bírálják a fennálló politikai helyzetet. Megfogalmazznak néhány reformgondolatot és gyors cselekvést követelnek.

Ugyanezek az események lezajlanak valamennyi felsőoktatási intézményben Miskolctól, Debrecentől Pécsig.

Október 22.

A legnevezetesebb gyűlés a Budapesti Műszaki Egyetemen. A Rádióba menesztett küldöttség szeretné beolvasni a diákság pontokba szedett követeléseit, jelszavait. Ezek között szerepel az egypártrendszer megszüntetése, az új nemzetgyűlés létrehozása, a teljes véleményszabadság, a beszolgáltatások eltörlése, a paraszti kisgazdaságok támogatása, de tartalmazza a címernek, a szovjet csapatok kivonásának az ügyét és a nemzeti ünnep méltó megünneplését is.

Narrátor 9.:

A Rádiónál nem járnak sikerrel, így merül fel az október 23-i találkozó a Bem szobornál és a tüntetés gondolata. A Bem téren a már százezret is meghaladó tömegben feltűnnek a forradalmi zászlók, amelyekből a szovjet mintájú címet kivágták.

Gerő Ernő és társai elhatározzák: „Ha kell, lövetni fogunk!” A hatalmi gépezet többsége azonban ellenzi ezt a lépést.

Gerő Ernő közli Moszkvával, hogy súlyos a helyzet.

A tüntetés hamarosan kiszélesedik. Nemcsak a fővárosban, de vidéken is forradalmi szervezetek alakulnak, a nagyobb üzemekben pedig munkástanácsok veszik át az irányítást.

Ezrek gyülekeznek Budapest különböző pontjain. A Dózsa György úton a Sztálin-szobornál a tömeg az esti órákban ledönti a szobrot és darabokra szedi szét.

A Bródi Sándor utcában a Rádió épületénél a nép be akarja olvasatni a követeléseket, de azt ismét megtagadják. A gyülekezet nem tágít.

Este 9 óra. A rádió államvédelmis védői a tüntetők közé lőnek. Erre a kint állók az erősítésül küldött katonaságtól, valamint a gyári raktárakból szerzett fegyverekkel megkezdik az épület ostromát.

Megindul a fegyveres felkelés, és összecsapások törnek ki a főváros különböző színhelyein.

Zene: Beethoven: Egmond nyitány egy részlete

Narrátor 2.:

„...Piros a vér a pesti utcán.
Esz esik és elveri,
mossa a vért, de megmaradnak
a pesti utca kövein.

Piros a vér a pesti utcán,
munkások-ifjak vére folyt,
- a három szín - lobogók mellé
tegyetek ki gyászlobogót.

A három szín lobogó mellé
tegyetek három esküvést.:
sírásból egynek tiszta könnyet,
s a zsarnokság gyűlöletét,

s a fogadalmat: te kicsi ország,
el ne felejtse, aki él,
hogy úgy született a szabadság,
hogy a pesti utcán hullt a vér.”

(Tamási Lajos: Piros a vér a pesti utcán)

Narrátor 10.:

Október 24.

Ülésezik a pártvezetés. Nagy Imrét ismét kinevezik miniszterelnöknek.

Országszerte általános sztrájk bontakozik ki.

Gerő rádión keresztül gyülekezési és kijárási tilalmat rendel el, halálbüntetéssel járó rögtönítélő bíraskodást, statáriumot vezet be, és felkéri a szovjeteket a katonai beavatkozásra. A szovjet csapatok megjelenése az előző napi tömegmozgalmat és az abból fejlődő forradalmat szabadságharcra teszi.

Az orosz tankokkal szemben megalakulnak az ellenállás gócpontjai: a Széna téren, a Corvin közben, a Móricz Zsigmond körtéren, Csepelen és Újpesten. A felkelők többsége munkásfiatal, kisebb része diák, és nagy számban akadnak köztük tizenéves gyerekek is.

A hatalom csak a szovjet hadseregre és az ávosokra tud támaszkodni, mert a Magyar Néphadsereg tisztjei és katonái a laktanyákban maradnak, vagy átállnak a felkelők oldalára.

Narrátor 3.:

Október 25.

Békés tömeg indul a Parlamentbe, hogy átadja követeléseit. Mire a Kossuth térre érnek 15-20 ezerre duzzad a számuk. Feltételezések szerint tűzparancsra az ávosok a tömeg közé lönek, hosszú ideig tartó, borzalmas öldöklést hajtván végre. Ettől kezdve az első számú közelség az ávos lett.

Narrátor 4.:

Október 28.

Nagy Imre kormánya kinyilatkoztatja a „nemzeti forradalom” győzelmét. Tüzszünet elrendelését jelenti be, és hogy a követelések nagy részét elfogadják, valamint tárgyalásokat kezdenek a szovjet csapatok kivonásáról. Radikális változások sora kezdődik. Még aznap megindul a Nemzetőrség szervezése és a gyűlölt ávosok feloszlata. Széleskörű amnesztiát biztosítanak, és visszaállítják a Kossuth címet. A hitelét veszített sztálinista vezetőket leváltják, akik Moszkvába menekülnek. Mivel a harcok egy-két napon belül megszűntek, Nagy Imre azt remélte, hogy egy megtisztult, őt támogató vezetés élén ezek az intézkedések elegendők lesznek a megbékéléshez, és hozzájárulhatnak reformterveinek megvalósításához.

Narrátor 5.:

Október 29.

A szovjet csapatok kivonása megkezdődik Budapestről.

Október 30.

Nagy Imre bejelenti az egypártrendszer megszüntetését, és megkezdí a tárgyalásokat más pártok vezetőivel egy széles nemzeti egységkormány létrehozása érdekében.

A nép azonban bizalmatlan. Elterjed a hír, hogy az ávósok nem hagyták el a Köztársaság téri párházat, ahol több száz embert tartanak fogva. A tömeg megrohamozza az épületet, őrzői közül sokat megölnek, elindul az utcai önbíráskodás, lincselés.

Narrátor 6.:

Október 31.

Látva, hogy Magyarország letér a kommunizmus útjáról, Moszkvában határozat születik a magyar forradalom fegyveres leverésére.

Narrátor 6.:

Október 31. Záhony.

A Budapestről kivonult szovjet csapatok visszafordulnak a főváros felé, majd újabbak követik őket. Dübörögnek a tankok hazánk útjain.

Narrátor 7.:

November 1.

Nagy Imre a szovjet döntés hallatára bejelenti, hogy Magyarország kilép a Varsói Szerződésből és kinyilvánítja semlegességét.

Ennek elismerésére az ENSZ-től kér táviratban segítséget, de választ nem kap.

Narrátor 8.:

November 2.

Nagy Imre átalakítja a kormányát.

Münnich Ferenc és Kádár János a szovjet nagykövetségre megy titokban, és egy ellenkormány létrehozásáról tárgyalnak.

Narrátor 2.:

November 3.

A magyar honvédelmi küldöttség tárgyalni megy a szovjet csapatkivonásról. A tárgyalás elmarad, mert a vezetőket letartóztatják. Ez a jel a katonai invázió megindítására.

Narrátor 10.:

November 4.

Vasárnap hajnalban egy alvó országot ér orvtámadás. A szovjet hadsereg 2. hadosztálya vonul fel Magyarország ellen. Ez ellen a hatalmas katonai erő ellen a teljes harckészültségben

álló Magyar Néphadseregnek sem lett volna esélye. A túlerővel nem is szállnak szembe. A forradalmi napokban szerveződött fegyveres felkelő csapatok nem adják meg magukat, reménytelen harcba kezdenek a világ egyik legerősebb hadseregével.

Jelentős ellenállás csak Budapesten alakul ki, ahol november 11-én esik el az utolsó csapat.

Narrátor 9.:

November 4.

A Rádió bejelenti, hogy az új kormány elnöke Kádár János.

Zene: Verdi: Requiem (részlet)

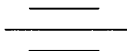
Narrátor 1.:

Az 1956-os forradalom leverését a korábbiakat is felülmúló megtorlás követte. 1956 és 1961 között 350-400 embert végeztek ki. A halálraítéltek száma ettől lényegesen több volt, és legalább 35 ezer ember ellen folytattak rendőrségi-ügyészségi vizsgálatot. 22 ezer személyt ítéltek el. 13 ezer embert telepítettek ki lakóhelyéről vagy küldtek munkatáborokba. Több mint 20 ezer ember hagyta el az országot. A nyugat-európai országok, valamint az USA, Kanada és Ausztrália – ha már a forradalmat cserben hagyták – megnyitották kapuikat a magyar menekültek előtt.

Narrátor 2.:

1989. június 16-án mindannyian tanúi lehettünk az eltitkolt halottak újratemetésének, és együtt néztük 1989. október 23-án a TV-ben a Magyar Köztársaság kikiáltását is. 1989 őszén az országgyűlés elfogadta a rendszerváltást biztosító alkotmányjogi törvényeket és az állampolgárok jogait biztosító jogszabályokat. Jelképes értékű emlékezés volt ez 1956 halottaira. Rájuk és a 33 évvel később kikiáltott Magyar Köztársaságra emlékezünk most október 23-án.

Zene: Részlet a Honfoglalás című film zenéjéből

GALIBÁNÉ KOMÁR IRÉN
szakvezető tanár
SZTE JGYTF Gyakorló Általános és
Művészeti Iskola
Szeged

Iskolarádiós megemlékezés az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulójára*

Zene: Magyar Himnusz
(Halk madárdal vagy furulyaszó szólhat a háttérben az első három idézet alatt)

1. lány *Balassi Bálint: Búcsúja hazájától*
„Ó én édes hazám, te jó Magyarország,...”

1. fiú *Petőfi Sándor: Magyar vagyok*
„Magyar vagyok. Legszebb ország hazám...”

Lányok *Vörösmarty Mihály: Szózat*
„Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.”

Zene: Albinoni: Adagio (részlet)

2. fiú Ugye ismerős sorok?! Vallomások, megrendítően szép gondolatok rólunk, magyarokról. Íróink, költőink minden korban tükröt tartottak elénk, megfogalmazták a ki-mondhatatlant. A magyar irodalom a magyar történelem tükrre volt és marad, még akkor is, ha olykor erőszakos kezek darabokra törik az igazmondó tükröt és szét-szórják cserepeit. Ha erre a tükörképre tekintünk, nemzetünket, önmagunkat ismer-jük fel.

Zene: Albinoni: Adagio (részlet)

2. lány Hiteles képet ad irodalmunk az 1956-os nehéz esztendőről is. Arról a forradalomról tudósít, mely október 23-án kezdődött és napokon belül a megszálló oroszok elleni szabadságharccá vált. Fiatalok, lelkes pesti srácok írták akkor a történelmet. Vérrrel, verítékkal és hűséggel.

Zene: Albinoni: Adagio (részlet)

3. lány Megemlékezésül elbeszélő és naplórészletek, regénysorok és vallomások apró mozaikképeiből rakunk egy képzeletbeli csokrot az ötven évvel ezelőtti események résztvevői és mártírjai elé.

* A műsor elhangzott 1999 októberében a JGYTF Gyakorló Általános Iskolában

Zene: Ravel: Bolero (halk háttérzeneként szól, az egyes idézetek között felerősödik egy rövid időre)

3. fiú 1956. október 23. Ezt a napot külön is feljegyzem: részt vettem a történelemben. Az Írószövetség megbízásából elmentünk a magyar ifjúság felvonulására, és felolvastam a Petőfi-szobornál, aztán a Bem-szobornál az Írószövetség kiáltványát. Azután pedig magával vitt, sodort az ifjúság az Országház elé, ahol ott állt néhány százezer ember 4 – 5 órától este tízig. (A zene kicsit erősödik.) Maga az ifjúság sodrása felejthetetlen, csuda nap, csuda esemény: íme a forradalom. Petőfi: Föltámadott a tenger!... Nem szervezte senki, nem tudott beszélni órákig senki, mert nincs hangszóró, és beláthatatlan a tömeg. Hullámzó néptenger és áradó lelkes zaj...

Veres Péter: Olvasónapló (részlet)

4. lány Nagy és megdöbbenően szép látvány volt, amikor a ködös októberi estén három daruskocsi nekirugaszkodott, és a sokezes tömeg lélegzet-visszafojtott figyelmével ledöntötte a tizenkét éves idegen zsarnokság jelképét, a budapesti Sztálin-szobrot. A kép szívembe vésődött, tisztán emlékszem rá: a drótkötelek pattanásig feszültek. A hatalmas szobortest lassan dőlni kezdett előre...lassan, nehézkesen, mint ha maga sem hinné, hogy most porba hull, ő, a fél világ évtizedeken át rettegett zsarnoka. A kötélfeszült, a nyolcméteres bronztest elvált talapatától, s a fényképezőgépek kísértetiesen fehér magnéziumfényének villogása közben tompa dübbenéssel földre hullt. A tömeg megrohanta a ledőlt szobrot, és diadalittas ujjongással mászott fel rá, s köpve, rúgva próbálta kitombolni azt a tengernyi keserűséget, amit tizenkét év alatt elszenvedett.

Simonffy András: A forradalom napjai

Részletek a szerző Rozsda ősz: Hétköznapi sztálinizmus címmel megjelenő könyvéből: Gyermekkori feljegyzés = Kortárs, 1990. 4. sz. 97.p.

4. fiú Ady kérdezte sorsa éjjelén:
Lehet-e az ember, ember és magyar ?
Feleltek ti bátor, szent fiúk
Lássuk: A világ most vélünk mit akar?
Vagyunk egy szálíg elszánt emberek,
Kiket tiporni tovább nem lehet.
Ha kell még én is Veletek halok
Ha engedtek, Ti szent fiatalok.

Dutka Ákos: Ember és magyar

Dutka Ákos, a 75 éves költő, Ady barátja küldte a Magyar Ifjúságnak. 1956. nov.3

Öt nap, s öt véres szörnyű éjszaka
A csillagokba írta szentelt nevetek.
Köszönöm néktek, drága szent fiúk,
Hogy visszaadtátok a csüggedő hitet,
S a barrikádok hunyó szent sugarinál
Adynak kiáltjuk szabadon ma már,
Mit az Ég falára vérrel írtatok:
Emberek vagyunk, újra magyarok!

Lányok Csak akkor születtek nagy dolgok,
Ha bátrak voltak, akik mertek,
S ha százszor tudtak bátrak lenni,
Százszor bátrak és viharvertek.

Ady Endre: A Tűz csiholója /részlet/

Fiúk is S ha százszor tudtak bátrak lenni,
Százszor bátrak és viharvertek.

5. fiú Döntsd el magyar, mondd ki a szót!
 Itt visszalépni nem lehet!
 Az ifjúság acél-szíve
 A forróságtól megrepedt!
 Döntsd el magyar, döntsd el diák,
 És fonjuk láncná a kezünk!
 Döntsd el, ki élsz itt e honban,
 Velünk jössz-e? Vagy ellenünk?!
- Ébredj magyar! Ma aludni
 Gyalázat! Vakondok-szerep!
 Jöjj el közénk égő szívvél,
 s emeld fel büszkén a fejed!
 Birka-fejvel gyávák járnak!
 Napba-néző a mi szemünk!
 Ne várj tovább! Ma határozz!
 Velünk jössz-e? Vagy ellenünk?!

Kiss Dénes: Velünk, vagy ellenünk

5. lány *Sinka István: Üdv néked ifjúság*
 Üdv néked Ifjúság! Üdvözlégy magyar nép!
 Ki lángban és vérben születél meg újra
 Három nagy éjszakán vad ágyúörgésben!
 Melyik nép írta fel mostanában nevét
 Így, hogy aranyat adott kezébe Isten ujjá?
 S mely nép beszélt így az önmaga nevében,
 mint angyal, mikor a harsonáját fújja?
 Bús igájának fájára írja hát,
 s mint annyiszor a megsárgult ezer évben
 vérrel és vassal tanítja zsarnokát.

Háttérzene elhallgat.

1. lány *Simonffy András: A forradalom napjai /részletek/*
 „A Nagykörúton megdöbbenő látvány tárult a szemünk elé: a villamossíneken egy meggyújtott teherautó lángolt. A kockakövek felszedve heverték a sínek között. Csodálkozó szemekkel bámultunk a lángoló autóra, s engem valami szorongás fogott el: délután ilyesmire nem is gondoltunk, nem ezt akartuk mi délelőtt, amikor fellelkesítve Budapestet kivágattuk az idegen címert a zászlókból...Ha így folytatódik, akkor csakhamar megszólalhatnak a fegyverek is...
 És megszólaltak...Még nem értük el a sarkot, amikor magyar tankok érkeztek, magasra tűzött nemzetiszínű zászlókkal. A harckocsikon a katonák mellett diákok éljeneztek... A hír szájról szájra futott végig a városon. »A honvédség velünk van!«”
3. fiú November 1. Nagy Imre az ENSZ-hez fordult és bejelentette Magyarország semlegességét.
2. lány Éljen a szabad, demokratikus, független Magyarország!
2. fiú Kiléptünk a Varsói Szerződésből!
 Kórus Ruszkik haza! Ruszkik haza! Ruszkik haza! (Egyre halkul, újra megszólal háttérzeneként a Bolero, amely a következő idézet végén teljesen felerősödik, majd hirtelen elhallgat.)

1. fiú Rajtunk van a világ szeme!
 Mert, ugye, milyen érdekes
 A forradalmi szent zene:
 gyásszal, vérrel...? S bár zengene
 hat napon át ez a híres
 magyar pokoltánc: melyben a kidőltek
- vérben fekvé hallgatják a földet,
 és az élők, fegyverrel a kézben,
 tankra hágnak, meghalni merészen:
 talán még tapsolna is a világ,
 szegény magyarnak, hogy így kivágja
 a legszebb forradalmi áriát!
- Jankovich Ferenc: Forradalom*

Zene felerősödik, elhallgat. Pár másodpercnyi csend után fegyverropogás hallatszik majd elhalkul.

3. lány *Ignác Rózsa : Igazat játszottak*
 A húszéves fiú megtántorodik. A volt tanítványa, Endrei Árpád tizennégy éves fiú
 hősi halott. Hős? De hiszen a kis Endrei, akit Muki néven ismer az egész vidék,
 csintalanabb, vásottabb, elszántabb kis kölyök volt, mint a Pál utcai fiúk összes srá-
 cai egybevéve...Sűrű kötésű, kékszemű kis magyar volt. Neki volt a kerületben a
 legjobb gombfocicsapata. Ha öt percig figyelt volna egy tanóra alatt, kitünő tanuló
 lehetett volna, mert esze, mint a kifent tör szűrt és villogott. De Muki mindig bukás-
 ra állt, mert nem figyelt oda: a számtant tudta tanulás nélkül is, de ha irodalmat, tör-
 ténelmet kellett tanulnia „rá se rántott”, lenézte a „hantás” tantárgyakat.... Muki
 nem tett különbséget becsületes és nem becsületes tárgy között, minden írott szót
 megvetett. Hiába bizonygatta a nagyfiú, hogy a „tollbamonás” –t két l-lel írják,
 Muki azt felelte:-Tőlem írhatják hárommal is! – s mikor a nagyfiú szépszóval kérte,
 hogy mégis, jöjjön el hozzá a privát órára, így szólt: - Nem érek rá apafej.... Muki
 nem ért rá. Sürgős, halaszthatatlan játszani valója volt. A forradalmi nagyhét szer-
 dáján három társával megfúrta egy hemyótalpú olajtartályát, aztán becsületszóra
 csak egy órára elment mégis körülnézni, még visszaintett tömpe kis hüvelykujjával
 az anyjának az ablakba, hogy egy óra múlva visszajövök. Mikor a Magyar utcában
 egy golyószóró leterítette, még meg tudta nevét, címét, telefonszámukat mondani.
 Még egy fél napig élt. Azt izente, bocsánatot kér aputól, anyutól, amiért ellógott.
 Sípcentja kifordulva, tüdejét, máját golyó járta át. Csodálkozva kérdezte: nem va-
 kul-e meg, mert nem lát. Aztán énekelte. Hangja már töredezett volt. Azt énekelte-e,
 amit két napon át zengett az utca? A szavakat már nem lehetett megérteni. ...S vé-
 gül: ugye én ezt csak álmodom, néni kérem?

2. fiú Megyünk, valami láthatatlan
 áramlás szívünket befutja,
 akadozva száll még az ének,
 de már mienk a pesti utca.

Nincs más teendő: ez maradt,
 Csak ez maradt már menedékül,
 Valami szálló ragyogás kél,
 Valami szent lobogás készül.

Zászlóink föl, újjongva csapnak,
 Kiborulnak a széles útra,
 Selyem-színei kidagadnak:
 Ismét mienk a pesti utca!

S a nép nevében, aki fegyvert
 vertél szívünkre, merre futsz,
 véres volt a kezed már régen
 Gerő Ernő, csak ölni tudsz?

...Piros a vér a pesti utcán.
 Eső esik és elveri,
 mossa a vért, de megmaradnak
 a pesti utca kövein.

Ismét mienk a bátor ének,
parancsolatlan tiszta szívvel,
s a fegyverek szemünkbe néznek:
kire lövetsz, belügyminiszter?

Piros a vér a pesti utcán,
munkások, ifjak vére ez,
piros a vér a pesti utcán,
belügyminiszter, kit lövetsz?

Kire lövettek összebújva
ti, megbukott miniszterek?
Sem az ÁVH, sem a tankok
titeket meg nem mentenek.

Piros a vér a pesti utcán,
munkások – ifjak vére folyt,
- a háromszín – lobogók mellé
tegyetek ki gyászlobogót.

A háromszín-lobogók mellé
tegyetek három esküvést:
sírásból egynek tiszta könnyet,
s a zsarnokság gyűlöletét.

s fogadalmat: te kicsi ország,
el ne felejtse, aki él,
hogy úgy született a szabadság,
hogy pesti utcán hullt a vér.

Tamási Lajos: Piros a vér a pesti utcán

4. lány Rólunk beszélnek minden nyelven
sikong az éter és csodál:
„Dávid harcol Góliát ellen.”

Jobbágy Károly: A rádió mellett /részlet/

5. lány Szabó Zoltán: A londoni Times mai vezércikkében ezt olvasom: „Ebben a pillanatban úgy látszik, hogy a zsarnokság ellen fölkelt magyar nép, minden emberi számírtást megcáfolva, egyedül elkeseredettségének, bátorságának és egységének erejével oly változást vívott ki magának, melynek hatása messze túlmutat magának Magyarországnak jövőjénél.”

4. fiú Rónay György 1956. október 30. Megszűnt az egypártrendszer: újra az 1945-ös négy koalíciós párt kormányoz. A hercegprímást fölkérik, hagyja el a börtönt. Az oroszok vonulnak ki a fővárosból. 1848 márciusa óta a magyar történelem legnagyobb napja. Ó, milyen határtalan volna örömem, ha...

4. lány Az események pedig rohannak. A forradalom teljes győzelmet aratott: az orosz csapatokat visszarendelik, alakulnak a pártok. Emlegetik a szabad választásokat.

5. fiú Irodalmi Újság: 1956. november 2. Déry Tibor írása
Barátaim, ha szavaimnak van valami hitele, hallgassatok meg: óvjátok meg a forradalmat! Olyan méltósága volt eddig, amelyet csak az igazság adhat eszmének, embernek. Egy dologra figyeljünk most: nem a bosszú órája ütött, hanem az igazságtevésé. Aki bűnös volt, azt bíróság elé kell állítani. De a tévedőket ne kínozzátok, mert ne feledjük el, hogy százezren tévedtek, mert megtévesztették őket. A forradalom győzött, de ha nem adunk neki időt, hogy erőre kapjon, újra elbukhat. El is sikkaszt-hatják azok, akiknek érdekük. Fogjunk össze: egy hazánk van s egy életünk. Ha szavamnak van hitele: fogjunk össze, ne egymás ellen hadakozzunk! Bízunk a nép erejében és tisztességében. Ne folyjon több vér! Tisztelet a halottaknak.

Lányok Rólunk beszélnek minden nyelven
Dávid harcol Góliát ellen.

Zene *(Serenade to spring vagy bármely más szomorkás hangulatú, lágy háttérzene kezdődik és tart a Szózatig.)*

1. fiú 1956. november 4-én hajnalban ismét szovjet tankok támadtak a fővárosra. *(Ha van rá lehetőség, itt bejátszható Nagy Imre utolsó rádiós közleménye.)* A sokszoros túlerőben lévő oroszok néhány nap alatt felmorzsolták szabadságharcunk utolsó bázisait, legyilkolták a hősiessen védekező felkelőket.

Zene *felerősödik majd lehalkul*
Következett a megtorlás. Koholt vádak, jeltelen sírok, rácsok a börtönökön, rácsok a lelkeken.

(Minden versszakot más szereplő mondjon!)

Ne sírj értünk anyánk,
E föld oly porhanyó,
E föld most is hazánk
És benn nyugodni jó.
Ölelj, ölelj hát húszívű hant,
Mind jó fiad, kit itt ölelsz alatt.

Ne sírj értünk apánk,
Így elpihenni béke,
A szív mosolyog reánk,
Mert megküzdöttünk érte.
Ölelj, ölelj hát húszívű hant,
Mind jó fiad, kit ölelsz alatt.

Nem kis dolog volt, nem kenyér,
Nem haltunk meg az életér,
Több volt ez annál: bús hazánk
Könyörgő szemmel néze ránk.
Ölelj, ölelj hát húszívű hant,
Mind jó fiad, kit ölelsz alatt.

Napfény deríti hát szemünk,
E túlvilági fényt nekünk
Egy lázas honnak árva népe
Borítá koporsónk fölébe.
Ölelj, ölelj hát húszívű hant,
Mind jó fiad, kit ölelsz alatt.

S ellenfelünk, gondold meg ezt.
Mi nem holtak vagyunk, de fény,
Mi láng vagyunk e földtekén
S öröktűz lesz e sírkereszt.
Ölelj, ölelj hát húszívű hant,
Mind jó fiad, kit ölelsz alatt.

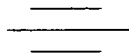
*Füst Milán: Szózat a sírból
(1956. december 3.)*

1. lány Ó én édes hazám...

1. fiú Magyar vagyok...

Lányok Hazádnak rendületlenül... Hazádnak rendületlenül....

Zene Szózat

SZÜCS MÁTYÁSÉ

szakvezető tanár

SZTE JGYTFK Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája
Szeged

Megemlékezés az 1956-os eseményekről

(iskolarádió keresztül)

1. Himnusz

2.

1989. október 23-a óta hazánk államformája és neve: Magyar Köztársaság.

Október 23-át, az 1956-os forradalom és szabadságharc kezdőnapját a szabadon választott országgyűlés törvénybe iktatta, piros betűs nemzeti ünnepeink közé emelte.

Emlékezzünk az '56-os eseményekre azoknak a kortársaknak a visszaemlékezése segítségével, akik akkor voltak tizenéves fiatalok.

(Megjegyzés: a szereplőket a narrátori szöveg jellegének megfelelően lehet válogatni.)

3. Beethoven – V. szimfónia

(A szövegrészek között hangos a zene, a szövegrészek alatt halk a műsor végéig.)

4.

Így kezdődött. 1956. október 23-ára a Műegyetem hallgatói szolidaritási tüntetést hirdettek a lengyel néppel, s 16 pontban foglalták össze nemzeti és demokratikus jellegű követeléseiket, melyeket röplapokon terjesztettek. A „néma és rendezett tüntetés” híre a szélnél is sebesebben terjedt, s a tömeges érdeklődés a felvonulást betiltani akaró hatalmat is meghatárolásra készítette. A tüntetés a Petőfi-szobornál kezdődött. Az Írószövetség nevében Veres Péter beszélt, az egyetemisták pedig felolvasták jelszavaikat. Az emberek a Himnuszt, a Szózatot énekelték, „ismét magyarnak érezték magukat”.

5.

A tüntetők „hideg ésszel, de forró szívvel” indultak a Bem-szobor felé, s a tömegben már a főváros lakosságának minden rétege képviselve volt. Feltűnt a lyukas zászló is: az elnyomást jelképező címet kivágták belőle. A Parlament elé özönlő emberáradat Nagy Imrét éljenezte, őt akarta hallani, a politikus beszéde azonban csalódást keltett. Az emberek mégis úgy érezték, ütött a cselekvés órája! Sokan a rádiónál követelték, hogy olvassák be a diákok 16 pontját, mások a 13. pont teljesítéséhez láttak: ledönteni „a zsarnokság és az önkény jelképét, a Sztálin-szobrot”. Időközben Gerő csőcseléknek nevezte a tüntetőket, s az ÁVH-sok a rádiónál az emberek közé löttek. Mindez azonban olaj volt a tüzre: kitört a fegyveres felkelés.

6.

Az örökké éhes kollégisták palacsintát ebédelhettek a Művészeti Gimnázium Somlói úti menzáján – így hát szépen indult számukra 1956. október 23-ának délutánja.

„Alig nyeltük le az utolsó falatot, máris kirajzottunk a városba. Ki ide, ki oda. Én M. szobrással és Cs. grafikussal a Bem térre futottam és az egyik fáról figyeltem az eseményeket” – vallja az egyik visszaemlékező.

„Mámorító volt az összetartozás élménye, a tömeg ereje, az, ahogy egyik óráról a másikra felemeli fejét egy sokat szenvedett nép. Későbbi jelszavakat skandálva átvonultunk a rozoga Kossuth hídon a Parlament épülete elé. Újságokból fáklýákat csináltunk, hallgattuk a politikust, és egyre közelebb kerültünk egymáshoz.

Már nem emlékszem pontosan az útvonalra, egyik helyről a másikra mentünk, de szinten mindenütt felbukkantunk. Villámgyorsan közlekedtünk, edzett fiatalok voltunk.

Jártunk az Andrassy úton, ahol sokadmagunkkal autókat tartóztattunk föl: hátha ávos van benne. Láttuk a ledöntött Sztálin szobrot, aztán amikor teherautók futottak be a térre és lekiáltották róla: „Aki férfi, velünk tart! A Rádiónál lövik a népet...” mi is fölfurakodtunk az egyikre, habár alig töltöttük be a 15-16. életévünket.

A Rádió előtt, mivel a tömeg közepéből elfutni nem tudtunk, pánikszerűen földre vetettük magunkat a gyilkos fegyvergolyók elöl.

Késő éjjel értünk vissza a diákokthonba, teljesen felzaklatott állapotban. (Lehet, hogy addigra valóban felnőttem.)”

7.

Naiv hit, vakmerőség, hősiesség – ez jellemezte a főleg fiatal munkásokból verbuválódó felkelőcsoportok tagjait. Összetételük szinte óráról órára változott. A részvétel önkéntes, a hangulat forradalmi volt. A pesti srácok romantikus, már-már heroikus küzdelmet folytattak egy világhatalom hadserege ellen. S amikor úgy látszott, hogy a forradalom sikerrel jár, ők alkották más, rendőri és katonai egységek mellett a Király Béla vezetésével létrehozott Nemzetőrség magvát.

Az elszánt ellenállás győzelmet hozott, ennek azonban ára volt: romba dőlt házak, halottak, sebesültek. Az ártatlan áldozatok között kamasz srác és egyetemi tanár, háziasszony és mentős ápoló egyaránt volt.

8.

1956 októbere, hideg, nyirkos, ködös napok. Fegyverropogtatás, félelem. Nem értem, hogy mi történik körülöttem. Nem megyek iskolába, nem szabad kimenni az utcára, – halk, elfojtott beszélgetések a felnőttek körében...

Anyám megfogja a kezem és biztat: »Ha jó leszél és nem félsz, elmegyünk kenyérért a Soroksári útra, és délben a leves mellé már azt ehetsz.«

Hosszan kígyózó sor, fáradt, fásult emberek. Finom, kellemes, friss kenyérillat. Mi a sor végén állunk, egészen közel a mellékutcahoz. Hirtelen erősödő zaj, tankok. A nyitott tetejű tankból számomra érdekes, ez ideig még nem látott, kreolbőrű, vágott szemű katona néz felénk. Katonai autó áll meg a tank mellett, hadonászó egyenruhás férfi, kezében revolver, emelt hangon beszél az idegen katonával. Másodpercek tört része – a tank csöve emelkedik, ráirányul a sorra. Dörrenés, egy kar a levegőben, én leülök a porba.

Riadalom, vér, futás, rémület, mellettünk a téglából rakott kerítés összeomlik. Miért?”

9.

A népgyilkos AVH az első számú közellenség lett, valóságos embervadászat indult meg tagjai ellen. A fegyvertelen tömegekkel szembeni brutális sortűzek hatására lincselésre is sor került. A korábban lefojtott népharag elemi erővel tört a felszínre, a véres kilengések mégis csupán ritka és egyedi eseteknek bizonyultak.

November 1-jétől pedig már úgy tűnt, hogy konszolidálódik a helyzet, s visszatér rendes kerékvágásába az élet.

10.

Megalakult a Forradalom Kormánya, a Nemzetőrség, a Munkástanácsok. Nov. 4-én a munkások már dolgozni akartak, az iskolákban kezdődött volna a tanítás.

Közben jöttek az aggasztó hírek: szovjet csapatok özönlöttek el az országot hitszegő módon, ígéretük ellenére, mely szerint elhagyják az országot végérvényesen. Bízunk, hogy Amerika, az ENSZ segíteni fog. Mint annyiszor a történelemben, cserbenhagytak.

November 3-án jött a hír: szovjet csapatok közelednek a városhoz. A főtéren nemzetőrök fegyvert osztogattak. Nekem is sikerült szerezni egy „Molotov-koktélt” (támadó tankok ellen házilag készített robbanó benzines palack, melyet Pesten olyan sikeresen használtak az utcai harcokban). Egy időes munkás tanított meg a kezelésére. Hazavittem és elrejtettem, de estére hazaérve nem találtam; idősebb nővérem elvitte a rendőrségre. Sírva fakadtam, és árulónak neveztem.

11. (hangszalag vagy felolvasás)

Nagy Imre rádióbeszéde 1956. november 4-én, 5 óra 20 perckor:

„Itt Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke!

Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt!

Csapataink harcban állnak! A kormány a helyén van!

Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével!”

12. Zene: **Koncz Zsuzsa – Zeng az énekszó...**

13.

„Az iskolában a gyerekek örültek, hogy nem lesz többet orosz óra. Ez persze csak azokat az osztályokat érintette, akik már tanultak oroszul. Volt, aki el is tüzelte a könnyvét, és év végére csalódott, mert mégis szükség lett rá.

Két vasárnapra emlékszem, melyen édesapámék sírtak. Az egyik október 28. Ekkor örömben, mert úgy tudták, hogy az oroszok Budapestről kivonultak. Barátok, tanárok, kollégák is megjelentek a lakásunkon, és sírva énekelték a magyar himnuszt. Közben itták az alföldi Kövidinkát, mely saját termésük volt. Örültünk, amikor Nagy Imre kormánya konszolidálni kezdte a helyzetet. Úgy éreztük mi gyerekek is, hogy vége, és „és csak mi magunk magyarok” léteünk széles e hazában.

Am jött egy rettenetes éjszaka és a másik vasárnap, november 4. – amikor szüleim ismét sírtak, de már nem örömben. Hajnalban hatalmas remegésre ébredtünk, mintha földrengés lett volna. – Édesapám kinézett az ablakon, de a sötétben hajnali 4 óra, negyed öt között nem sokat látott. Kiment a kertbe, majd elmondta, mit látott. Egy teljes órán át vonultak és szántották a tankok és sztalinyeccek (lánctalpak tehergépjárművek) a Szabadság utcát, nyomaik még évek múlva is látszottak. Édesapámék sírtak, hogy mennyi magyar vér fog folyni. Pesten nem is tudták, mi készül itt ellenük. Kegyetlen dolog volt látni, amint Pestlőrinc felé vonultak. Anyámék mondták, hogy ezek ellen nem tudják megvédeni magukat a szabadságharcosok, és hiába folyik majd a magyar vér. Siratták előre, ami be is következett. Apám végigélte a háborút, de ennyi tankot – azt mondta – életében nem látott egyrakáson.”

14.

Nagy Imre és társai a jugoszláv követségen kerestek menedéket. Az elsőprő erejű támadás néhány nap alatt felmorzsolta a hősiessen védekező felkelők ellenállását. Az emberek, a forradalomban való részvételtől függetlenül, tömegesen menekültek, a megtorlás azonban így is több mint százezer embert érintett.

A bosszú csúcspontját a Nagy Imre és társai elleni perek és az 1958. június 16-ai kivégzések jelentették. Az ellenforradalom győzedelmeskedett.

15.

Elárulva és megcsalva
Kincstári pokrócba csavarva
Villanydróttal összekötözve,
Arccal földnek ástak a földbe,
Mégis, eltört nyakcsigolyával,
Nem állunk perben a világgal.

Mi immár tanúságot tettünk
Senki nem ítélni felettünk,
Életünket adtuk a hazánkért,
S igen, a világszabadságért,
S ha lesz örök béke,
Annak mi lettünk előképe.

Tóth Bálint: Örök béke (Koszorú Nagy Imre és mártírtársai ravatalára)
Szép versek, 1989. 392. p.

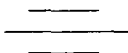
16.

Bill Lomax, angol történész, aki 1976-ban jelentette meg doktori disszertációját, amelynek címe: Magyarország – 1956.

„A magyar forradalom kitörése idején, 1956-ban, tizenkét éves iskolásgyermek voltam Angliában, és a magyar forradalom volt az első nemzetközi esemény, amely felkeltette politikai érdeklődésemet. Abban az időben mit sem tudtam a politikáról, a kommunizmus történetéről, nem is szólva a marxista elméletről, sőt nem hiszem, hogy tisztában lettem volna azzal, merrefelé fekszik az a bizonyos Magyarország. Ennek ellenére már akkor természetes volt számomra, hogy ahol egy idegen hadsereg tankjaira van szükség egy egész nép felkelésének leveréséhez, ott az igazság egészen bizonyosan nem a tankok oldalán áll, s hogy abban, amit elpusztítottak, feltehetően valami nagyon fontos igazság rejtett a jövő számára...

A forradalmak mindig a valóban szabad és emberséges társadalom megteremtésére törekedtek. Bár az 1956-os magyar forradalmat leverték, emléke mindazok számára ösztönző erő marad, akik egy jobb világra vágytak, és küzdenek is ezért.”

17. Szózat

MOCSAI ZOLTÁNNÉ

szakvezető tanár

SZTE JGYTFK Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája

Szeged

Személyes élmények felidézése az 56-os forradalom 50. évfordulóján

Köszöntöm az iskolarádió minden hallgatóját!

Az iskola egyik történelemtanáráként azt a feladatot kaptam, hogy beszéljek 1956. október 23-ról, a népfelkelésről, a forradalomról, a szabadságharcról. Elgondolkozva döbbsentem rá, hogy ez az időszak számomra nem történelem, hanem személyesen átélt időszak. Így most nem csak megemlékezést, hanem visszaemlékezést fogtok hallani.

Milyenek is voltak azok a hírhedt ötvenes évek?

Akkoriban mindenki ismerte Magyarország nevét. Minek volt ez köszönhető? Most figyeljete! *Ez világraszóló esemény volt.* (részlet a futballmérkőzés közvetítéséből) Magyarország – Anglia 6:3

Ennyit tudtak rólunk, és még azt, hogy ez az ország a szovjet érdekszférához tartozik. Hogy ez mit jelentett, azt majd nyolcadikban történelemórán tanulhatjátok meg. Most az próbálok visszaidézni, hogy milyen volt az 50-es években gyerekek lenni.

JÓ! Mivel nem tudtuk, nem tudhattuk gyerekfejjel, hogy van jobb. Mindannyian lóden kabátban, kasha nadrágban jártunk. A népboltban egyféle kenyeret, egyféle mosóport – Asszonydicséret volt a neve –, egyféle lekvárt lehetett kapni. Itt a mi iskolánkban, minden osztályban – erre igen jól emlékszem, hiszen én is idejártam, egy lányosztályba – mindegyikünk kötelezően kék fehérpetyyes kötényt viselt. De csak a kötény volt egyforma, mert a falra függesztett osztálynévsorban egyesek neve pirossal – ők munkás származásúak voltak – néhány gyereké kézzel – ők paraszt származásúak – sokaké zölddel – az értelmiségieké, és a névsor végén többek neve, így az enyém is fekete ceruzával szerepelt – mi voltunk az osztályidegenek – világosított fel édesanyám, amikor én ezt sírva elpanaszoltam. Hogy miért van ez így, rövid magyarázatot kaptam – mert apád az Ott van. Amikor dédnagyanyám magyarázni kezdte, hogy miért van ott – vagyis börtönben – az apukám, mint politikai fogoly, azonnal elhangzott az akkor sok családban hangoztatott kulcsmondat: „Nicht vor dem Kind!” – vagyis Ne (mondd) a gyerek előtt! – és azonnal lehalkítva szavaiat németre fordították a beszélgetést. Különben is mindig csak csöndesen volt szabad beszélni, rettegtek, ha a mi kis csendes utcánkba éjszaka egy-egy autó bekanyarodott. Minden nap a lelkünkre kötötték, hogy aztán erről az iskolában nem szabad beszélni. Hogy ez az erről mit takart? Mit hoz a Jézuska karácsonyra? Jársz-e hittanra? Az efféle mondatok pl. tabuk voltak.

Zorán: *Volt egy tánc* című számát hallgatva mindig ezek az idők jutnak eszembe:

(Zorán száma lemezről)

Hogy miért volt ez így? Erről akkoriban egy gyerek sem tudhatott. Nem is gondolhatta, hogy a képről mosolygó, mindig megtapsolt piros nyakkendő Rákosi pajtásnak köze lehet hozzá.

Ilyen gyermeki naivitással indult az 1956-57-es tanév is, a füzetek már egyöntetűen kék csomagolópapírban, piros szélű vignettával ellátva. Új tanító nénink Henz Aurélné nagyon aranyos – tőlem sose kérdezi, hogy hol dolgozik az apukám. Pedig én be vagyok tanítva: Vácra a gombgyárban – és többet egy szót sem!

Változást csak egy keddi napon – október 23-án – ezt utólag tudom – észleltem. A felnőttek a recsegő-ropogó rádióknak tapasztották fülüket – én mintha lövéseket is hallottam volna – ma már tudom, hogy a rádió épületét lötték, és Pesten kitört a forradalom.

Míg édesanyám aggodalmaskodott, mi a húgommal odavoltunk a boldogságtól – no nem a forradalmi eseményeknek örültünk, hanem annak, hogy nem kellett iskolába járnunk. Az utcánk végére óriási tank érkezett – őrizte a laktanyát. A kerítésekben pedig azonos szöveg: Ruszlik haza!

A hirtelen ránk tört nagy szabadságnak más jelei is voltak a házunkban (nem a miénk volt már, mert államosították, és a három szobából egyet, meg az ebédlőt társbérllők lakták). A társbérllők nagy titokban óriási eseményre készültek: disznóvágás lesz. Ez is tiltott dolog volt akkor, úgy mondták, hogy feketevágás.

November 3-a volt, a kaput kulcsra zárták és a redőnyöket leeresztették, amikor csöngettek. Ismét szólt a csengő, sokkal hosszabban. Engem küldtek ki az ablakhoz – nézzem meg, ki az. Egy borostás arcú, gyűrött ruhájú bácsi állt az utcán. – Kit tetszik keresni? – kérdeztem. – Küldd ide az édesanyádat! – kérte.

Azt hiszem, kitaláltatok, a borostás arcú bácsi az édesapám volt.

Nekem elsősorban ezt jelenti a forradalom – 7 évi távollét után ismét volt édesapánk. Az eltelt évekről nem mesélt, de édesanyámnak egy előző napi újságot hozott, és abból egy verset olvasott fel, amit megrendítően hangsúlyozott.

A verset Illyés Gyula írta, címe: *Egy mondat a zsarnokságról.*

„mikor jössz haza, kedves”

Mikor ez a sor elhangzott, már mindannyian sírtunk. Pedig ekkor este még nem is sejtettük, hogy sírásra más ok is lesz. Hajnalban november 4-én Budapestre bevonultak-visszafordultak az orosz tankok.

Nagy Imre, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke a rádióban közölte: „Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak főváruink ellen a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt”.

Az emberek persze bíztak, naivan. Hogy miben? – Ma már megmosolygom.

Abban bíztak, hogy majd segít Amerika. Üvöltött a Szabad Európa Rádió – Magyarok tartsatok ki! Azóta tudom, Amerika akkor is más térséggel volt elfoglalva! Persze ránk is gondoltak – segélycsomagokkal! Ezekben – többek között – olyan nélkülözhetetlen termékek voltak, mint pl. mandulatej vagy kókuszszír.

Nekem valami más csomagból egy narancs is jutott, de mivel én narancsot addig még sosem láttam – nem kértem.

A nyugati országok többet segítettek – felértékelődöttünk a szemükben, hogy a kisegér ki-kezd az elefánttal, ők sok magyar disszidálónak adtak új életlehetőséget. Más országok, pl. Svájc, nekünk gyerekeknek kedveskedett. Tanító néink egyszer egy nagy kartondobozzal érkezett – benne svájci táblás csokoládé. Akkor ez volt a csúcás!

Sajnos, ahogy telt-múlt az idő, ez a csoki is megkeseredett a számban. A visszarendeződött hatalom bennünket is megtalált: édesapámat visszavitték a börtönbe – még másfél évre! Több száz embert pedig kivégeztek.

Bennünk fel sem merült, hogy elhagyjuk az országot, pedig apukám a börtönben kitűnően megtanult angolul és franciául.

Sok-sok évvel a szabadságharc után Finnországban jártunk – az ottani tanár vendéglátóink még akkor is nagy szeretettel beszéltek az egykori magyar disszidensekről, sőt még egy gyönyörű népdalra is emlékeztek, amit ugyan más szöveggel, de most Koncz Zsuzsa énekel:

– *Ha én rózsá volnék...* –

Az 1956/57-es tanévet így zártuk. A jutalomkönyv azért kicsit felvidített, amit jó tanulmányi eredményemért kaptam.

Már tanárként jöttem rá, hogy ezt a könyvet kizárólag Hencz tanító néinek köszönhettem, ő vehette nekem, hiszen az aláírás mellől hiányzik az iskolának a pecsétje. Nekem hivatalosan nem járt volna.

A levert forradalomról évekig még beszélni sem lehetett, évfordulóján kijárási tilalom volt. Sőt elnevezték ellenforradalomnak és sajnálatos eseményeknek. Változás az értékelésben csak a rendszerváltás körüli években történt.

Ez az esemény is ebben az iskolában talált – már tanárként.

1989. október 23-a volt. Déli 12 óra. Minden tanuló az udvaron várta a kihangosított rádió közlését:

... a mai naptól, 1989. október 23-tól országunk államformája és neve:

Magyar Köztársaság

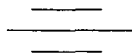
... az 1956-os októberi népfelkelés és nemzeti függetlenségi megmozdulás történelmi tanulságaiból indítva, megalkottuk az új Köztársaság törvényes alapjait.

Legyen hosszú életű az új Magyar Köztársaság, és boldogabb elődeinél. Végül pedig és legfőképpen azt kívánom e jeles napon – mondta Szűrös Mátyás, a szónok –, hogy legyen béke a Földön, és legyen békeség az emberek között.

Most emlékezzünk azokra, akik életüket áldozták hazánk szabadságáért!
Himnusz

FORRÁSOK

1. Sportközvetítés részlet az 1953-as Anglia–Magyarország futballmérkőzésről.
2. Zorán: Volt egy tánc (dalbetét)
3. Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról
4. Koncz Zsuzsa: Ha én rózsá volnék

PINCZÉSNÉ DR. PALÁSTHY ILDIKÓ
tanszékvezető főiskolai tanár
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Fejlesztő gyakorlatok tanulási zavarral küzdő gyermekek számára

A tanulási zavarok hátterében a korszerű elméletek szerint az egyes kognitív folyamatok diszfunkcionálása áll. A pedagógusok sokat segíthetnek tanítványaikon tehát, ha nem a tananyag gyakoroltatására, hanem a részképességek fejlesztésére helyezik a hangsúlyt.

Ehhez kívánunk hozzájárulni gyakorlatgyűjteményünkkel. A gyakorlatok tulajdonképpen játékok, melyek egyénileg és csoportosan, önállóan és pedagógus által irányítottan egyaránt alkalmazhatók.

PERCEPCIÓFEJLESZTÉS

Területei:

- érzékszervi finomítás,
- alaklátás,
- konstanciák,
- téri irányok, téri viszonyok észlelése,
- szenzomotoros koordináció fejlesztése

Szemforgatók

A fejünk mozdulatlan marad, csak szemünkkel követünk mozgó tárgyakat balról jobbra, jobbról balra, fel, le, körben, átlósan.

Léggömbözés

Léggömböt próbálunk kézzel, ütögetéssel a levegőben tartani. Lehet ülve és fekvő is, egy vagy több lufival, csak ujjal, lábbal, fejfel hozzáérve stb.

„Fényűzés”

Két zseblámpa fényével rajzolunk a falra formákat, betűket, számokat. Ezeket kell a gyerekeknek követniük tekintettel, majd kitalálni, mit rajzoltunk a fényekkel.

Hamupipőke

Borsót, babot, lencsét vagy színes gyöngyöket keverünk össze. A gyerekeknek szét kell válogatniuk.

Sötétben a hangerdőben

A gyerekek össze-vissza állnak a teremben, ők a fák. Egy bekötött szemű gyerek járkal az erdőben. A fák hangokkal jeleznek, ha a közelükbe ér, nehogy nekik menjen.

Vízöntő

Bekötött szemmel öntenek a gyerekek vizet kancsóból pohárba. Az a legügyesebb, aki a hallására támaszkodva a legpontosabban tölt, és a víz nem folyik ki.

Hányat tapsoltam?

A pedagógus egyszerű ritmust tapsol, a gyerekek megmondják, hányat tapsolt. Fokozatosan növeljük a tapsorozat hosszúságát.

Hegyen-völgyön

Váltogatva mély, majd magas hangot adunk ki. A mélyre a gyerekek leguggolnak, a magasra lábujjhegyre emelkednek.

Kosárlabda

A pedagógus apró tárgyakat (radír, gomb, gumilabda) dob fel. Ezeket egy dobozzal, kenyérgosárral stb. kell elkapniuk a gyerekeknek.

Csúszómászó-party

Gyurmából kígyókat nyújtunk, és néhányat csigába feltekerünk. Felsorakoztatjuk őket: egy kígyó – egy csiga.

Hátraajz

A gyerekek ujjukkal egymás hátára különböző figurákat, betűket, számokat rajzolnak. Fel kell ismerniük, mit írtak a hátukra. Ha sikerült kitalálni, cserélhetnek.

Tárgyfelismerés

Különböző tárgyakat rakunk egy zsákba vagy terítő alá. Egyenként minden gyerek bele-nyúl, megfog egy tárgyat, elmondja, milyen a nagysága, alakja, anyaga. Megpróbálja kitalálni, mi lehet az.

Ki vagy?

Bekötött szemmel kell egy gyereknek a társait tapintással felismerni. Akit felismert, annak a szemét kötjük be.

Vízfordók

Félig telt tejfölös poharakban visznek a gyerekek vizet akadályokon keresztül, amiket székekből, padokból építünk.

Kötéltáncosok

Kötelet fektetünk a padlóra, a gyerekek mezítláb mennek végig rajta. Csukott szemmel is lehet próbálkozni!

Szigetről szigetre

Rakjunk le a földre karikákat rendszertelenül, egymástól kisebb-nagyobb távolságra. Ezek lesznek a szigetek. A gyerekeknek egy lábon kell ugrálni egyik karikából a másikba – minden szigetet meg kell látogatni, egy szigeten egyszerre csak egy gyerek lehet, a szigeten pihenhet egy picit, lábat cserélhet.

Babzsák a fejen

Babzsákot vagy más tárgyat egyensúlyozva a fejen kell különböző cselekvéseket végezni: leülni, felállni, padra fel- vagy lemászni.

Napsugarak

Kört alkotunk. Amikor kisüt a nap, a körből kifelé mennek a gyerekek, ha beborul, akkor befelé. A váltást nemcsak szóval jelezzük, hanem használhatunk hangszert is.

Előtt – mögött – mellett – alatt – felett

A gyerekek tárgyakat helyeznek el a pedagógus utasítása szerinti módon. Pl. a könyv előttem van, a tolltartó mögöttem.

Átkelés a folyón

Keresztbe rakunk két széken egy létrát. Ezen kell átmászniuk a gyerekeknek a túoldalra pl. egy labdát megszerezni, de azonnal vissza is kell jönniük. Az útvonal lehet ugyanaz vagy másik is.

Akadálypálya

Székekből, asztalokból akadálypályát építünk. Meghatározott módon kell átjutni a gyerekeknek – fölötte, alatta, mellette, jobbra vagy balra, valamik között stb. Tudatosítsuk kimondással az irányokat!

FIGYELEMFEJLESZTÉS

Területei:

- koncentráció,
- tartósság,
- megosztás,
- terjedelem fejlesztése

Hallgasd a zajokat!

Lehajtott fejjel, csukott szemmel kell a gyerekeknek külső (esetleg a pedagógus által előzetesen magnóra vett) zajokra koncentrálni. Utána elmesélik, mit hallottak. Lehet egyeztetni, pontosítani az élményeket.

Tapsra állj!

Körben járnak a gyerekek. Ha tapsot hallanak, meg kell állniuk. Aki téveszt, kiesik.

Postásjáték

A tanító súg egy gyerek fülébe valamit, aki ezt ugyancsak súgva továbbadja. Az utolsó gyermek hangosan elmondja, mi jutott el hozzá az eredeti mondatból.

Repül a ..., repül a ...

A pedagógus különböző szavakat mond. Ha a gyerekek madár vagy repülő tárgy nevét hallják, fel kell, hogy emeljék a karjukat. Aki téveszt, kiesik.

Tűz, víz, levegő

A tanító vezényszavakat mond: tűz, víz, levegő. Tűznél a padra kell felülni, víznél le kell feküdni, levegőnél repkedni kell. Aki téveszt, kiesik.

Add tovább!

A gyerekek körben ülnek, kezükben egy-egy tárgyat fognak. Tapsra eggyel jobbra adják a tárgyat. Vissza! utasításra pedig visszaveszik. Újabb tapsra folytatódhat a játék.

Nyílik... Nyílik!

Egy virág növekedésének, kinyílásának és elhervadásának eljátszása. A „történetet” a pedagógus meséli, a gyerekeknek végig koncentrálniuk kell rá, hogy utasításainak megfelelően tudjanak cselekedni:

- földben kis virágmagok vagyunk;
- megered az eső, a föld átítatódik vízzel, a magok megduzzadnak, növekedni kezdenek, lassan kibújnak a földből;
- tovább növekednek a friss levegőn, szellőre lágyan, szélre erősen hajladoznak;
- kitisztul az ég, kibújik a Nap, bontani kezdi szirmait a virág;
- egyszer csak hervadozni kezdenek, majd összeomlanak.
- a gyerekek guggolnak;
- lassú felemelkedés, felállás;
- nyújtózkodás lábujjhegyen, hajlongás;
- karjaikat, ujjait széttárják;
- fejüket lehajtják, majd földre rognak.

Számkereső

Meg kell keresni 1-től 20-ig sorban a számokat! Számolás közben ujjal mutasson is rá a gyerek a számjegyre!

9	19	15	4	20
14	2	12	18	5
6	16	7	1	10
11	3	13	17	8

Betűsakk

Lóugrásban haladva kell a betűket összeolvasni.

Itt kell kezdeni!

Ü	5	Y	G	S
2	7	V	3	1
4	G	Y	E	A

Keveredő állatnevek

Jó sorrendbe kell rakni a betűket, így állatneveket olvashatunk!

RILKOKOD	VETE	YKATU	FSAAKR
SZORÁLON	ICCA	BAIRK	ECSKKE
EFTNÁLE	MUPA	NÉHET	IGTSIR
EKUNRGU	KÓAR	MOMAJ	MASZÁR

Ki talál több nevet? – versenyezni is lehet.

EMLÉKEZETFEJLESZTÉS

Területei:

- motoros emlékezet,
- vizuális emlékezet,
- hallási emlékezet,
- formaemlékezet,
- verbális emlékezet fejlesztése.

Mit láttál?

Tárgyakat mutatunk, majd letakarjuk azokat. Emlékezetből kell egy-egy gyereknek felsorolni, mit látott előzőleg. A többiek figyelnek, tévesztett-e.

Mi hiányzik?

A pedagógus az asztalra tesz 8-10 tárgyat. Utána a gyermekek az asztalra borulva „al-szanak”. Ezalatt a vezető egy-két tárgyat elvesz a többi közül. Adott jelre a gyerekek felemelik a fejüket, s megnézik, mi hiányzik.

Mi változott?

Egy játékos kimegy, addig két gyerek változtat valamit a ruházatán. A bejövő játékos feladata megállapítani, mi változott rajtuk.

Papagájjáték

A pedagógus mond öt állat-, öt gyümölcs-, öt virágnevet vagy öt állathangot. A hallott sorrendben kell a gyerekeknek visszamondaniuk a neveket vagy hangokat.

Nagy kép – kis kép

Egy több információt tartalmazó nagy képet mutatunk a gyerekeknek. Ezután 4-5 kis képet mutatunk. Ezek közül kell kiválasztani emlékezetből azokat, amelyek megtalálhatók a nagy képen is.

Gyereksor

Tíz gyerek sorba áll. A játékosnak meg kell jegyeznie a sorrendjüket. Ugyanis egy jelre (pl. tapsra) elkezdenek össze-vissza mozogni. Az eredeti helyüket is elhagyják. A játékos feladata visszaállítani őket az eredeti sorrendbe. Nehezíthetjük a gyakorlatot úgy, hogy a mozgásokra is figyelni kell. Aki ügyes, tud válaszolni az olyan jellegű kérdésekre, hogy: „Mit csinált Peti?”

Kirándulás

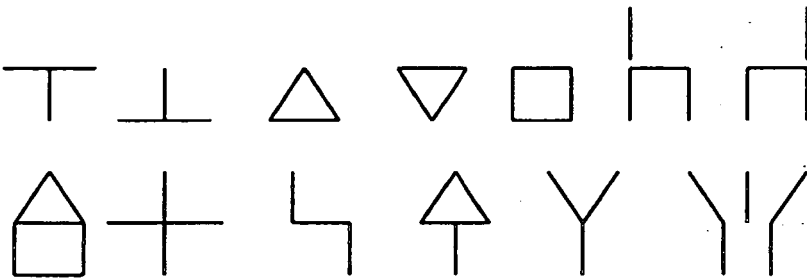
A gyerekek körben ülnek. Gondolatban egy kirándulásra készülnek. Mindenki eltervezi, mit visz magával. Egyenként el is mondják, mire gondoltak, s valamilyen mozdulattal jelzik a tárgyat, dolgot. Például: aki cicát visz magával, végigsimítja a képzeletbeli állat hátát, vagy aki labdát visz, az a lábát lendíti, mintha rúgna. A játék második részében egyik társukról kell elmondaniuk, mit visz a kirándulásra.

Építsd fel!

5-6 darab építőkockából egyszerű építményt készítünk. A gyerekek megfigyelik, majd maguk is felépítik. Nehezebb, ha az épületet letakarjuk, s nekik emlékezetből kell felidézniük.

Forma kirakása

Pálcikából, szívószálból a következő formákat rakjuk ki. Először minta alapján, később emlékezetből rakják ki a gyerekek:

Holnap, ha hozzád indulok

Körben ülünk. Az első gyerek azt mondja: „Holnap, ha hozzád indulok, magammal viszek egy bőröndöt!” A második azt mondja: „Holnap, ha hozzád indulok, magammal viszek egy bőröndöt és egy labdát.” Innentől kezdve mindenki hozzáad a felsoroláshoz valamit.

GONDOLKODÁSFEJLESZTÉS

Területei:

- soralkotás, sorbarendezés,
- számfogalom,
- mennyiségi relációk,
- gondolkodási műveletek fejlesztése.

Gyöngysor

Különböző színű, formájú gyöngyöket fűznek fel szalagra, zsinórra a gyerekek.

Vendégváró

Tálcákba különböző mennyiségű gyöngyöt, gyufaszálat, kavicsot vagy homokot teszünk. A gyerekeknek mennyiség szerint kell sorba rakni a tálcákat.

Kinek a tálkája ez?

A gyerekekkel először arról beszélgetünk, hogy egy nagy baba vagy mackó többet bír enni, mint a kicsi. Ezután nagyság szerint rakják sorba babáikat, mackóikat. Hozzájuk társítják az előző gyakorlat tálkáit.

Rendszerezés

Nagyság szerint kell sorba rakni kockákat, korongokat, pálcikákat, rudakat, ceruzákat, radírokat stb. Mindig meg kell keresni egy újabb elem helyét.

Mi tart tovább?

Két-két tevékenységet nevezünk meg. A gyerekeknek kell eldönteniük, melyik tart tovább. Pl.: Az ebédelés vagy a házépítés? A takarítás vagy a nyaralás?

Terítés a babaszobában

Gyakoroljuk a terítést!

Az asztalnál egy baba ül. Neki szüksége van egy tányérra, egy kanálra, egy villára, egy késre, egy szalvétára, egy pohárra.

Két babának mindenképp kettőre van szüksége. És így tovább!

Miből van egy?

Képeket mutatunk a gyerekeknek. Csak azt szabad kiszínezni, amiből egy van. Majd amiből kettő, három stb.

Tekészés

Kilenc tekebábunk van. Ha sikerül egyet, kettőt stb. ledöntenünk, a gyerekeknek mindig meg kell mondaniuk, hány maradt.

Vásárlás

Játékpénzzel vásárolunk. A „vásárló” gyerekek mindig kiszámolják, mennyit kell kifizetniük. S természetesen azt is fontos tudniuk, mennyi pénz maradt.

Miben hasonlít és miben különbözik?

A gyerekeknek fel kell ismerniük a hasonlóságokat, és meg kell nevezniük a különbözőségeket konkrét fogalmak esetében:

Pl. Miben hasonlít és miben különbözik:

- a kanál és a villa?
- a kenyér és a kifli?
- az olló és a kés?
- a ceruza és a toll?

Ha nem sikerül, segíthetünk tárgyakkal, képekkel, illetve nehezíthetjük a feladatot félabsztrakt és absztrakt fogalmakkal.

Mondd egy szóval!

Az összetartozást egy szóval kell jelölni: pl. baba, labda, mackó (játék)

alma, körte, szilva (gyümölcs)

A gyakorlatot meg is lehet fordítani: mondjunk példát pl. a bútorra, növényre, állatra.

BESZÉDFEJLESZTÉS

Területei:

- mozgáskoordináció beszédmozgással,
- a beszéd alaki részének fejlesztése,
- beszédészlelés,
- hangoztatás,
- megnevezés fejlesztése.

Szívás

Szívószálon szívunk üdítőt, teát, tejet, vizet. Majd sűrűbb folyadékot: pl. kefir, joghurtot. Ki tud többet?

Lefetyelő cica

Tálkából felnyalunk cukrot, tejfölt, mézet, lekvárt. Ki a leggyorsabb?

Melyik hosszabb?

Szópárokat mondunk. A gyerekeknek meg kell állapítaniuk, melyik szó hosszabb. Példa: ég – levegő, szalad – fut, bicikli – ház stb.

Összerakós

Hangokat szavakká kell alakítaniuk a gyerekeknek. Hangokra bontva mondjuk a szót. A gyerekeknek egyben kell kimondaniuk. Először rövidebb szavakat alkossanak, és mindig kérjük meg őket, hogy magyarázzák meg, mit jelent a szó. Példa: t, é, r – tér; b, a, r, á, t – barát. Később a gyerekek is megpróbálhatják bontani a szavakat.

Hogyan lesz a gépes képes?

Itt nem elvesszük, hanem felcseréljük a szó egy részét valami mással.

Példa: tavasz-nyár, tél-kér, vétel-tétel, sor-sör, Tibor-Gábor.

Van-e nád a tornádóban?

Mondunk egy hosszabb szót a gyerekeknek, és egy rövidebbet kell azonosítaniuk benne. Példa: radiátor – ad, tor; Gábor – bor; zivatar – tar; vásár – ás, ár, sár; zászló – ás, ló.

MONDÓKÁK

SZÓVEG	MOZGÁS
Hej, Gyula, Gyula, Gyula Szól a duda, duda, duda, Pest, Buda, Buda, Buda Patogatott kukorica huss!	combütögetés vállütögetés ujjpattintás tapsolás
SZÓVEG	MOZGÁS
Tekeredik a kígyó, rétes akar lenni. Tekeredik a rétes, kígyó akar lenni.	Rajz a levegőbe karral könyökkel csuklóval

SZÖVEG	MOZGÁS
<p>Az én apám vízimolnár. Mit örül a vízimolnár? Örül búzát, örül árpát, örül rozstot, kukoricát, kukoricát, kukoricát.</p>	<p>kezek emelése a mellkashoz könyökemelés oldalt jobb karral körzés a test előtt bal karral körzés a test előtt páros karral lassan, nagy ívben körzés gyors pároskörzés a test előtt</p>
SZÖVEG	MOZGÁS
<p>Harkály: Jó napot, jó napot, Te öreg nyárfa! Nyárfa: Jó napot, jó napot, Doktor Harkály Márta! Harkály: Mi a baj? Mi a baj? Te öreg nyárfa? Nyárfa: Derekam, derekam Ezer féreg rágja. Harkály: Kip-kop, kip-kop, Meggyógyítok minden bajt Öreg nyárfa Jövő nyárra Újra hajt.</p>	<p>kezek csípőn, meghajlás kétszer karok magastartásban, hajlítás jobbra-balra jobb kézzel kopogtatás a bal kézfejen kezek csípőn, törzskörzés jobb kézzel kopogtatás jobb kar emelése magasba bal kar emelése magasba karok lengetése</p>
SZÖVEG	MOZGÁS
<p>Madarak voltunk, Földre szálltunk, Szőlőszemet szedegettünk, Szil, szál, szalma szál Kilenc apró pogácsa Korcsmárosné sütötte, Gazsi Pista megette, Olyan szépen köszönte, Hogy pirosra sütötte. Süssed rózsám, másszor is, Megcsókollak, százszor is!</p>	<p>karok széttárása lengetés leguggolás felállás hajlongás tenyerek összekulcsolása jobbról-balról száj megtörlése jobbról-balról egy másik gyerek felé fordulás ölelés</p>

További gyakorlatok olvashatók:

Pinczésné dr. Palásthy Ildikó, 2003: Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.

JUHÁSZ VALÉRIA
tanársegéd
SZTE JGyTF Kar
Magyar Nyelvi Tanszék
Szeged

A versmondás metodikájához

*„Szállj költemény, szállj költemény
mindenkihez külön-külön”*

(József Attila)

II. rész

Többször ugyanazzal az eredménnyel

Amikor a hanglejtésről, hangsúlyozásról, a nyelv szupraszegmentális elemeinek felelőségéről és a paralingvális jellegzetességek tudatos használatáról esik szó az óráimon, ráhangoldás céljából, feladatként szoktam adni a hallgatóknak, hogy mondják el Weöres Sándor Száncsengő című versét úgy, mintha óvodásoknak adnák elő, mintha nyugdíjasoknak tartanának karácsonyi műsort, mintha boszorkányok lennének, és egyebek mellett még úgy is, mintha szavalóversenyen vennének részt. Az előadások során csak a szereplők tudják, hogy miként kell megszólaltatniuk a verset, a többiek feladata, hogy kitalálják, milyen instrukció áll a szereplőknek adott papírokon. Az óvodásoknak szóló változat többnyire dramatizálva jelenik meg, élénk hang- és taglejtésekkel, dobogás kíséretében a lovak érzékeltetésére, erőteljes artikulációval és lassú tempóban. A nyugdíjasoknak szóló előadások a szereplők mereven, visszafogott hanglejtéssel és hangsúlyozással, fakó, merev arccal, kezüket szorosan az oldaluk mellett tartva, olykor a természetesnél vagy a szükségesnél hangosabban szólaltatják meg a verset, ami határozott sztereotípiákat mutat az előadó részéről a nyugdíjas közönséget illetően. (A sztereotípiákra itt most nem térek ki.) A boszorkányos változat sikerül mindig a legszórakoztatóbban, valódi félelmet és izalmat keltve a közönségben.

Amiért belefogtam ebbe az írásba, azt épp a legutolsóként említett feladat motiválta. A szavalóversenyen való versmondási helyzet a többségnél egyet jelent az érzelemmentes, kifejeztelen arcú szövegfelmondással, erős, egyszínű hanghordozással, a hangsúlyozás csekély mértékével, szegényes, homályos tagolással és a vers értelemtükrözésének halvány pislákolásával. Gondolhatnánk, hogy ez egy gyerekversike, nem sok mondanivalóval, tartalommal, az óvodásoknak szóló előadásmód azonban rácsúfol erre. Tehát a vers lényege nemcsak a hangok zeneiségének jól megkomponáltsága. A dramatizált előadásmód sokakban ébreszthet kétségeket a vers megjeleníthetőségével kapcsolatban. Többféle következtetés vonható le a fent említett gyakorlatból. Az óra célja, hogy megállapításokat tegyünk, és további megfigyeléseket végezzünk egyéb feladatokkal kiegészítve – elsősorban Hernádi Sándor és Montágh Imre munkásságára alapozva – hangunk tudatosabb használatára vonatkozóan.

A versválasztás

A személyiség, a kor és a nem kérdésén túl találkozunk olyan helyzetekkel, hogy az előadó magáénak érzi a verset, a szakember vagy csupán a hallgatók pedig úgy érzik, nem volt megfelelő a választás. Hogyan lehet ezt a feszültséget feloldani a szabad versválasztás jogának

elismerésével és teljes mértékű elfogadásával? Mondhatja-e egyáltalán a vershallgató, avagy a zsűri, hogy nem volt jó a versválasztás? Az előző tényezők figyelmen kívül hagyása (kor, nem stb.) hiteltelenné tehetik a mondanivalót, és ha valami hiteltelen, a hallgatóság nem fogja befogadni. Akkor pedig a nyilvános versmondás – legyen ez akár csak egy osztályterem – nem érte el a célját. Versmondóversenyeken a tapasztalt zsűrinek jó füle van már erre.

Sokan azt gondolják, ha fájdalmat, szívemarkoló, szerelmet sirató verset választanak, akkor az érzelmek sajnó húrjain könnyebben elérnek a közönséghez. A kérdés innentől egyértelmű: szenvedtessünk vagy nevetessünk? Inkább az utóbbit, ha én választhatok. Nevettetni azonban nem könnyű. Ugyanaz a humoros mondás, hangsúly más közegben másképp hat. Ha nevetetni szándékozik az előadó, és ez nem sikerül, kudarcélménye sokáig elkíséri. Ha viszont sikerül mosolyt csalni az ajkakra, akkor még a hibák is könnyebben megbocsáttatódnak, és ez nem feledhető szempont.

Figyelmet igényel a vers terjedelme is: ne legyen túl hosszú vagy túl rövid. A terjedelem megítélése nemcsak a fizikai hosszúságtól függ, hanem a mondanivaló tartalmától, mélységétől és a vers jellegzetes stílusjegyeitől is. Ezekkel van összefüggésben a választott mű művészi értéke és a szöveg előadhatóságának nehézségi foka is.

Utolsóként az ismert-új kérdéskörével foglalkozom. Amíg az ember a versmondási technikákat tanítja, érdemesebb ismert versekkel dolgozni, hiszen ott mutatható meg igazán a különbség a tanulók eltérő vagy éppen nagyon is egysíkú értelmezésében. Ha azonban versmondóversenyre készítjük fel tanulóinkat, vagy csak egymás kedvtelésére választunk verseket, tanácsos ismeretlen verseket választani, mert a versszerető hallgatónak elvárásaik vannak az ismert költemény zeneiségével kapcsolatban, és kevés az esélye annak, hogy teljesíteni tudjuk ezeket az elvárásokat.

Ülve vagy állva?

„Mikor a hatvanas években iskolába jártam, szigorú divat járt a versmondásra. A szaválás nem színjátás – vallották kompetens szabályírók. Nem gesztikulálunk, nem mocorgunk, nem játsszuk el a versbéli szerepeket. Tessék szépen megállni, kisterpesz, karok lazán lógnak, fejet fölemelni, nem ordítózni, sírni, kacagni, csak szépen mondani. / A Magyar Rádióban több mint huszonöt éve készíték versfelvételeket, színészekkel. A versmondásról alaposan megváltozott a véleményem. Mindent szabad – vallom most, ha az hat a hallgató eszére és szívére, és főként mindent szabad, ha az előadó személyisége hitelesíti azt.”¹

Gondolataim az iskolai versmondásból indulnak ki: Ülve nem lehet verset mondani! Ismerős mondat lehet másoknak is, én is sokaktól hallottam már.

A poroszos, iskolai, felugrálós válaszadási szokásokból eredően a vers – mint magas művészi érték – megérdemli, hogy felállva *szavaljuk*. Az sem baj, ha csak a szöveg pontos benne. Az állva történő, feleletszagú versfelmondás fegyelmezetté teszi a szavalót, főleg, ha ehhez még ünnepi ruha is járul: a fegyelmezett testhelyzet, az alkalomhoz illő ruha ráncba szedi a cikázó gondolatokat, és segít a koncentrációban. Talán. Meg az izzadásban! A felelet-helyzet izgalma veritékessé teszi az egész élményt mind az előadó, mind a hallgató részéről.

Aki még csak állva „mondattott fel” verset, egyszer tegyen egy próbát: ugyanaz a tanuló mondja el állva és ülve is a verset, vagy csak egyszerűen olvassunk hangosan e kétféle testhelyzetben. A különbség a legtöbb esetben igen jól hallható. A „saját”, megszokott ülőhely biztonsága, „az én házam, az én várom” magabiztossága bátrabbá tesz, ellazultabbá. Így na-

¹ Varsányi Anikó: A József Attila-centenárium margójára. Élet és Irodalom. 49. évf. 16. sz.

gyobb esélye van a versmondónak arra, hogy belefeledkezék a vers mondanivalójába, és ne arra koncentráljon, hogy felel.

A versmondás eddigi szokásos iskolai gyakorlata úgyis megfoszt minden gesztustól, ha ezt még tetézzük a feszes vigyázzban állás – merev arc – előrenéző tekintettel, a vers szempontjából sikerül elérni a legtermészetellenesebb megszólaltatást. Erre azt lehet vitázva hozzászólni, hogy a vers szempontjából a hangokkal való játékkal kell megteremteni a hangulatot, érzelmeket, és nem a mimikával, gesztusokkal! Talán a rádióban helyénvaló ez a megállapítás (bár hozzáteszem, hogy a mimika hallatszik a hangunkon is), a tanteremben, versenyeken azonban – bár a drámai lehetőségeket jórészt nélkülözően – mégiscsak van lehetőség az érzelmek metalingvális megnyilvánulására is, hiszen nem vagyunk „nemlátók”.

Másrésről egy vers atmoszférájának a megteremtése kezdődhet azzal, hogy helyzetbe hozzuk magunkat: például kimegyünk egy színpadra, pódiumra, és testtartásunk, mozgásunk sebessége máris felkészít a hangulatra, de ilyenkor már a kiállásnak, kiülésnek is jelentése van. A verset ne kezdjük el azonnal, amint kiértünk a színpadra vagy a névleges színpadra, ha ezt nem a helyünkön maradvá tesszük. Várjuk meg, míg a hallgatók ránk figyelnek, míg érzékeljük, hogy sikerült kizámiuk egyéb dolgaikat! Teremtsük meg a valódi szemkontaktust! A nagy kérdés a versmondás szabadságfoka: azon két szélsőség között, hogy állva, mindenféle mozgás nélkül csak mondjuk a verset, vagy belefér a természetes mozgás, dramatizálás hatásfoknövelő, közönséget megszólító formája. Ennek eldöntése nyitottság kérdése. Aki az előzőhöz szokott hozzá, azt nyilvánvalóan nehéz meggyőzni az egyéb lehetőségekről.

A szövegtértelezés hallhatóvá tétele

A versmondás kiindulása a szöveg értelmezése. A mű mondanivaló szerinti elhelyezése után a legkönnyebbnek tűnik a vers alaphangnemének a megállapítása. Egy-egy vers többféle hangnemben is megszólaltatható. Ha egy gondolati költeménynek végig ironikus hangvételű kölcsönzünk, akkor aktualizálhatjuk a vers tartalmát a mai korra, feledtetve ezzel, hogy valódi tartalma egykor létmeghatározó volt. A hangnem azért többnyire a versből következik, hiszen a szavak szöveggé szerveződése egyértelműsíti ezt. Ezután érdemes „kivonatolni” a verset, mert ezek lesznek a vers legfontosabb gondolati elemei, vagyis a már sokat emlegetett ívek csúcsai. Ha ezek megvannak, meg kell találni az ívek, a szólások végpontjait: ezek fogják kijelölni az egységek közötti szüneteket: kisebbeket, nagyobbakat. Ha megvannak a csúcspontjaink, szüneteink, a vers alaphangnemének megállapítása után következhet az íveken belüli színek kijelölése. Színek alatt következőket értem: fátyolos, bensőséges, lágy, kemény, kedveskedő, évődő, durcás, fennhéjázó, ironikus, patetikus stb. A hangszínek megtalálása után az íveken belüli szavak kerülnek a figyelem előterébe. A szavak legpontosabban saját gúzsukba kötöttek, szöveghangjukban értelmezhetők. Ezért kell a verset mindig egészében és nem szakaszokként értelmezni. A szöveghibák, szövegfelejtések ott következnek be, ahol a háló láncainak kötéseit nem tártuk fel megfelelően. Az egyik szó miatt pont a másik után jön, hiszen ezek a lépések építik fel az íveket, a költeményt. Az elemek közötti értelmezés lépéséhez tartozik az egymáshoz való viszonyuk megfigyelése a szöveg egészében, helyük, hangsúlyviszonyaik megtalálása. Mindezt ajánlatos végig hangosan végezni, mivel az elképzelés csak a megvalósításban ölthet formát. Meneiközben ugyan kiderülhet, hogy módosítani kell elképzeléseinken, mert meghangosítva oly messze esik a természetes hangsúlyától, hogy újraértelmezést igényel egy adott szakasz. (Latinovits hónapokat, éveket is küzdött egy-egy vers kidolgozásával!) Kétféleképpen ellenőrizhető, hogy jól sikerült-e a vers akusztikai konvertálása: visszahallgatjuk magunkat felvételről, illetve kérjük, hogy mások kritikusan, szempontok alapján figyeljék a versmondásunkat. Ilyenkor még kiderülhet, hogy egy-egy hangot, szótagot nem

ejtünk tisztán, az érthetőség, feldolgozhatóság számára túl gyorsan mondjuk a verset, hogy intonációnk még mindig szegényes, és nem vezeti a figyelmet kellőképp. Vannak, akik úgy gondolják, hogy a szöveget előbb elejétől a végéig meg kell tanulni kívülről, mindig az egész verset egyszerre és nem szakaszonként, és utána kidolgozni a hanglejtést, hangsúlyt stb. Tapasztalataim szerint ez nem jó módszer, hiszen a szövegtanulás során már rákérdzkedik egyfajta recitativ zeneiség a versre, és az előadáskor, a lámpaláztól ez előjöhet, elrejtve a vers szövegből adódó értelmezését, a hangszíneket.

A hatás elérésének rosszul alkalmazott módja, ha a szüneteket a szövegekben belül is oly mértékben és úgy alkalmazzuk, hogy az széttöri az egész értelmi egységet. Tipikus formája, mikor szavak hangoznak el egymás után kitarított szünetekkel, csak éppen a szavak nem kapcsolódnak be a gondolati rendszerbe ezáltal, mert a hatás elérését a vers fölé helyezik.

Ne feledkezzünk el arról, hogy a verset szerzővel és címmel kezdjük! Beszédtanárok mindig hangsúlyt fektetnek arra, hogy a szerző vezetékneve, a jelző legyen a hangsúlyos, míg a keresztnévet, a jelzett szót érthetően, ugyanakkor az előzőhöz képest inkább leejtve, nyomatéktalanabban ejtsük. Megjegyzendő, hogy a költő és költeményének címe még nem a szenvedés része, vagyis nem kell előrebocsátani a költemény hangulatát; azt vagy megteszi a cím maga is sajátos informáló erejénél fogva, vagy ráhagyhatjuk az előadásra. A szerző és a cím után is hagyjunk szünetet a feldolgozás lehetőségére, a hallgatók érdeklődésének felkeltésére.

Az előadásra való felkészülés része a szemkontaktus, a mozgás, az apró gesztusok megkomponálása. Gyakorlás közben képzeljük oda a közönséget, képzeljük el ránk irányuló tekintetüket, és szemünket jártatva, illetve tudatosan meg-megpihentetve ezt is igazítsuk mondani-valónkhoz. Ha a vers azt igényli, hogy lendületesen lépünk egyet, emeljük meg vállunkat vagy legyintsünk egyet, ne legyünk félnépek, ezt még megengedik a versmondás keretei is. A koreográfia azonban ne uralkodjon a versmondáson, csak támassa alá azt!

Van azonban olyan, akinek elég azt mondani, hogy éld bele magad a szövegbe! És ettől már képes részleteiben is hitelesen megmutatni a verset, és nem kell neki ennyi szakmai hókuszpókusz. Bár a vers lehet, hogy nem lesz „hibátlan”, de összességében mégis hitelesnek érezzük. Összefoglalva tehát: a kulturált beszédre figyelmet fordítva mutatkozzon meg a megértés és átérzés egyensúlya, amit a vershez, mondani-valóhoz igazított váltakozó tempóval, ritmussal, szünettel és intonációval érzékeltessünk!

Sajnos művészi vershallgatásra már nem nagyon jut idő a tanórákon. Ez óriási hiba, hiszen így lehetne a legkiválóbban megmutatni, hogyan „ölt testet” az elmélet. Mi, tanárok nem vagyunk előadóművészek, és nem is előadóművészeket kell nevelnünk. De művészetre, értékre érzékeny embereket igen. A botfűl csak attól az, hogy nem tudja, mire figyeljen és hogyan. A festmény mélységeire érzéketlen szem a tudatlanságtól is az. Tanárként feladatunk az érzék-szervek finom működésének a kialakítása is. A kultúraérzékenység fejlesztésére minden korban szüksége van, a tanárok felelőssége e téren vitathatatlan.

Összegzés

Az iskolában tanulunk művészetet, de leginkább csak róla tanulunk. Megismerkedünk korszakokkal, irányzatokkal, szerzőkkel, művészekkel, alkotásaikkal, de többnyire megelégszünk azzal, hogy sémákat adjunk az értelmezésekhez. Ami elmarad, az a művészet kreatív-produktív megközelítése. Kérdés, hogy feladata-e egy magyartanárnak a szavakban rejlő művészet, az alkotás, az önálló értékteremtés képességének kialakítása? Vagy feladata-e egy rajztanárnak, hogy megtanítson szépérzékre, a színek harmóniájára, és bevezessen az alkotás birodalmába? Ha a művészeteket összehasonlítjuk, mi, magyartanárok sem lehetünk elégedettek azzal, amennyire a diákok részeseivé válnak az irodalomnak. Talán a kevesebbet, de job-

ban, a kevesebb több elvével, a frontális helyett az egyéni érintettséggel többre mehetünk. De ezt csak személyiségünkkel és koncentrált energiákkal, tudatos következetességgel érhetjük el.

Mivel minden vers, minden előadó, minden helyszín más, ezért a versmondásra sem létezik egyetlen betartandó recept. Csak az egyéni tapasztalat, egyéni munka fogja megérlelni mindenkiben azt, hogyan válik élvezhetővé, élményszerűvé egy vers, vagy annak elmondása. Tőlünk függ, hogy rászánjuk-e az időnket az érték felismerésére, megteremtésére. Mindez olyan alkotómunkának tekinthető, mely a személyiséget – tanár és tanítvány gondolkodás- és érzélemlvilágát – is gazdagítja.

Befejezés

Végezetül a további tájékozódáshoz a teljesség igénye nélkül felsorolok néhány weboldalt, amely további ösztönzéseket adhat e mesterség továbbfejlesztéséhez.

<http://ballada.lap.hu>
<http://enciklopedia.fazekas.hu> verstani fogalmak, költők pályaképei
<http://haiku.hu>
<http://irodalom.lap.hu>
<http://mek.oszk.hu>
<http://vers.lap.hu>
<http://versfesztival.hu>
<http://verszene.lap.hu>
<http://www.c3.hu/~vers>
<http://www.dinnyes.com> (legnagyobb magyar költők megzenésített versei)
<http://www.irodalmiakademia.hu>
<http://www.literatura.hu/irok/irok.html>
<http://www.netvers.hu>
<http://www.neumann-haz.hu/index.html>
www.digitoll.hu
www.muzsa.net Erdélyi magyar irodalmi portál
www.versmondas.hu
www.versmondo.hu
www.versrovat.hu

IRODALOM

- Ascher Oszkár: *A versmondás művészete és a színpadi beszéd*. Budapest, Művelt Nép. 1955.
Csanaky Eleonóra – Haraszti Mária (szerk.): *Vers- és prózamonológok kézikönyve*. AB-ART, Pozsony, 2006.
Feleki Géza: *A szavalóművészet önállósulása*. Nyugat, 1910. I. 258.
Gabnai Katalin: *Rémálom Veszprémben*.
(http://www.erikanet.hu/system/adatbazis_fajl.php?fajl_id=10974. Letöltés: 2005. november 6.)
Gáti József: *A versmondás*. Gondolat, Budapest, 1973.
Komlós Aladár: *A szavalásról*. In *Nyugat*, 1937. 8. sz. letöltés: 2005. december 12.
<http://epa.oszk.hu/00000/00022/00619/19731.htm>
Latinovits Zoltán: *Verset mondok: Tanulmányok, nyilatkozatok, műsorok*. Holnap, 2002.
Montágh Imre – Miklós Dolnik: *Mondjam vagy mutassam?! Szó, hang, gesztus*. Madách – Móra, Bratislava Bp., 1985.
Némethné Böhm Edit: *A vers szószólói*. Múzsák, Bp., 1989.
Szőkely György – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet: *Magyar színháztörténet*. Bp., Akad. K. 1990–2001. <http://mek.oszk.hu/02000/02065/html/2kotet/124.html> (2005. 12. 16.)

DR. SZALÓKYNÉ VÁRKONYI MÁRIA
napközi otthoni gyakorlatvezető
SZTE JGyTF Gyakorló Általános és
Alapfokú Művészeti Iskola
Szeged

Komplex foglalkozás a napközi otthonban: az őszejándékok (Az előkészítés és megvalósítás modellje)

2. osztályos korcsoport

A foglalkozás típusa: komplex foglalkozás

A foglalkozás anyaga: Az őszejándékok

Fő feladatok:

Az őszi időjárással kapcsolatos ismeretek megszilárdítása, bővítése

Őszi termékek felismerése, csoportosítása

A megelőző foglalkozásokon tanult mondókák, versek gyakorlása

Népi játék játszása

Könyvjelző, terméskép, lenyomatkép, játék készítése

A természet szépségének, gazdagságának tudatosítása

A kézügyesség, a ritmusérzék, a fantázia fejlesztése

A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése

Felhasznált anyagok, eszközök:

A tanulók által gyűjtött termékek

Szemléltető képek

CD lejátszó, lemez

A manuális tevékenységhez: műszaki rajzlap, színes papír, ragasztó, olló, ceruza, gyümölcsöt formázó krumplinyomda, vízfesték, ecsettál, ecsetrongy, tökmag, fél dióhéj, zsinag, fonál, szőlőlevél, parafa dugó, újságpapír a padok óvásához

Felhasznált irodalom:

Nanszákne Cserfalvi Ilona: A napközis nevelőmunka tervezése. Ipszilon Kiadó

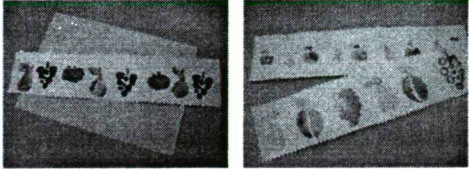
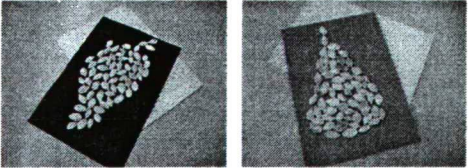
Dobos Zoltánné: Napközis foglalkozások tervezése. Nemzeti Tankönyvkiadó

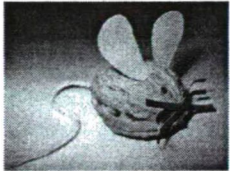
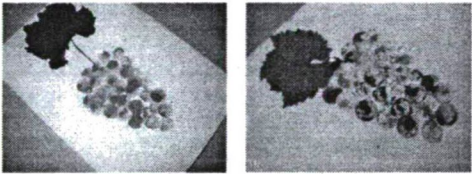
Szalókyne Várkonyi Mária: Változatos szabadidős tevékenységek. Tanító 1996. 5. sz.

Szerkezet, időbeosztás, didaktikai feladatok	A foglalkozás menete, tanítói és tanulói tevékenységek	Módszerek, eszközök, munkaformák
foglalkozás előtti szervezés	<p>A tanulók gyűjtőmunkájának előkészítése.</p> <p>A tanulói padok előkészítése.</p> <p>A manuális tevékenységhez szükséges anyagok, eszközök előkészítése, padokon való elrendezése.</p> <p>CD lejátszó előkészítése.</p> <p>A szemléltető képek táblán való elhelyezése.</p> <p>Táblai szöveg felírása.</p>	<p>tanítói elrendezés</p> <p>a tanulópadok átrendezése</p> <p>tanulói előkészület, rendezés</p> <p>kipróbálás, beállítás</p> <p>elrendezés, rögzítés</p> <p>írott betűkkel, vonalközbe írás</p>
foglalkozás eleji szervezés	A napközis hetesek szokásrend szerinti jelentése.	Mf.: frontális tev.
BEVEZETŐ RÉSZ 3 perc		
ráhangelődés motiváció	<p>- A mai foglalkozásra egy szép verset hoztam nektek. Figyeljétek meg, miről szól!</p> <p><i>Jön immár az ismerős, széllábú, deres ősz. Sepreget, kotorász, meg-megáll, lombot ráz.</i></p> <p><i>Lombot ráz, diót ver, krumplit ás, szüretel. Sóhajtoz nagyokat, s harapja, kurtítja a hosszú napokat.</i></p> <p>Kányádi Sándor: Jön az ősz</p>	<p>megfigyelési szempont adása</p> <p>tanítói bemutatás</p>
elemzés	<ul style="list-style-type: none"> - Miről szól a vers? - Mit jelent az, hogy az ősz sepreget, kotorász, lombot ráz? - Mit fejez ki a költő azzal, hogy „harapja, kurtítja a hosszú napokat”? 	<p>beszélgetés</p> <p>kérdés – felelet</p> <p>magyarázat</p> <p>Mf.: frontális tev.</p>

FŐ RÉSZ		
célkitűzés	- A mai foglalkozáson arról beszélgetünk, hogy mi mindennel ajándékoz meg bennünket az őszi. Verselünk, játszunk majd, és érdekes munkadarabokat is készítünk.	közlés
érdeklődés felkeltés		
1. logikai egység 15 perc		
szervezés	A tábla előtti függöny elhúzása. A tábla képe: <i>köhlöz madarak, kevés eső, sok napsütés, hideg hajnalkák, havazás, rövidebb nappalok, sok eső, virágzó fák, köd, hulló falevelek</i>	Mf.: frontális tev.
feladatismertetés	- A táblán lévő szókapcsolatokból húzzuk alá azokat, amelyek az őszi jellemzők!	utasítás
feladatmegoldás	1-1 tanuló aláhúzza a megfelelő szavakat, és megindokolja a döntését.	E.: színes kréta
ellenőrzés, értékelés	- Ellenőrizzük a megoldásokat!	korrekció szóbeli dicséret
részcélkitűzés	- Sok mindent gyűjtöttetek az őszi kapcsolatban. Most vizsgáljuk meg ezeket!	közlés utasítás
tényanyag összegyűjtése	- Válassz ki egyet, nevezd meg, és mondd el, mit tudsz róla!	jellemző jegyek kiemelése
visszacsatolás	A dió felmutatása és ismertetése után: - Melyik tanult vers jut eszetekbe róla? - Mondjuk el közösen!	kérdés utasítás
előzetes ismeret felidézése	A gyerekek felállva, mozdulatokkal kísérvé szavalnak. <i>Dombon törik a diót, hegyormon a mogyorót, zajuk ide csattog, völgyben meg a makkot.</i> <i>Három diót feltörtem, négy mogyorót megettem, leltem egy zsák makkot, ebből ti is kaptok!</i>	közös versmondás
ellenőrzés, értékelés	- Ki szeretné egyedül is elmondani a verset?	egyéni versmondás javaslat, korrekció dicséret

feladatkijelölés	- Hogyan csoportosíthatnánk az asztalon lévő dolgokat?	beszélgetés
rendszerezés	- Mi kerüljön a gyümölcsök csoportjába? - A gyümölcsöket tudnátok-e még tovább csoportosítani? Hogyan?	csoportosítás E.: gyűjtött gyümölcsök, termések
ellenőrzés, értékelés		korrekció szóbeli dicséret
áttérés a következő feladatra	Az asztalról felemelek egy szőlőfürtöt.	szemléltetés kérdés
felidézés	- A faluban mindig nagy esemény a szőlőszüret. Ki vett már részt közületek szüretén? Mi történt ott? Milyen volt a hangulat?	
ismeretnyújtás	A vállalkozók felidézik élményeiket, a tanftó kiegészíti az elhangzottakat. - Nézzétek a táblán lévő képeket! Milyen eszközöket használnak szüreteléskor?	egyéni beszámoló szemléltetés kiemelés magyarázat
ellenőrzés, értékelés		szóbeli dicséret
2. logikai egység 5 perc		
részcelkitűzés	- A játékfoglalkozáson tanultunk egy népi játékot, amely a szőlőhöz kapcsolódik. Játsszunk el!	közlés utasítás
szervezés	A terem közepén szabadon hagyott helyen kört alakítunk. Kiolvasóval kiválasztjuk, ki lesz a csősz.	
felidézés	<i>Kiskertemben az ürge, rákapott a dinnyére. Megállj ürge, megleslek, holnap délre megeszlek. Ice, bice, cibere, neked mondom, menj ki te!</i>	közös mondóka mellett ritmusra egyéni kiszá- molás
rögzítés	A csősz leguggol a kör közepére, és félre hajtva a fejét, szemét lecsukva „elalszik”. A többiek szép lassan, az ütemre aprót lépkedve, a szőlőszedést mímelve, suttogva, majd egyre erősödő hangon mondják: <i>Lipem-lopom a szőlőt, elaludt az öreg csősz. Furkós bot a kezében, vaskalap a fejében. Majd elkiáltják magukat: Teli a kiskosár!</i> Erre a csősz felugrik, és valakit elkap. Akit megfogott, az lesz az új csősz.	gyakorlás közös játék

ellenőrzés, értékelés		megerősítés buzdítás szóbeli dicséret
3. logikai egység 25 perc		
részcélkitűzés	<ul style="list-style-type: none"> - Most 4 csoportban fogunk dolgozni. Ha figyelmesen hallgatjátok az ismertetést, nemcsak a saját feladatokat tudjátok megoldani, hanem szabadidőtökben a többi munkadarabot is el tudjátok készíteni. 	közlés figyelemfelhívás E.: méretre szabott műszaki rajzlap, krumplinyomda, vízfesték
feladatismertetés	<ul style="list-style-type: none"> - Az 1. csoport gyümölcsnyomdával könyvjelzőt készít. 	közlés szemléltetés
		
következtetés	<ul style="list-style-type: none"> - Figyeljétek meg! Hogyan díszítettem? - Milyen formával és színnel folytatnátok a sort? 	kérdés – felelet
szabály megszövegezése	<ul style="list-style-type: none"> - Milyen más sordísz lehetne még kitalálni ezekből a formákból? - Milyen színeket használhatunk? 	
ismeretnyújtás	<ul style="list-style-type: none"> - Figyeljétek meg, hogyan kell nyomatot készíteni, hogy jól sikerüljön! 	figyelemfelhívás bemutató
tervezés	<ul style="list-style-type: none"> - Amíg a többi csoporttal megbeszéljük a tennivalót, gondolkodhattok, tervezhettek, de még ne kezdjétek a munkához! 	utasítás Mf.: frontális és csoportmunka
feladatismertetés	<ul style="list-style-type: none"> - A 2. csoport tökmagból készít képet. 	közlés szemléltetés

<p>következtetés visszacsatolás</p> <p>ok-okozati összefüggés keresése, megfogalmazása</p> <p>tervezés</p> <p>feladatismertetés</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hogyan készíthetjük el? - Milyen gyümölcsöket ábrázolhatunk? - Hogyan helyezzük el a kartonon? - Mire vigyázunk a ragasztásnál? - Azt javaslom, hogy egyszerre csak kisebb felületre tegyetek ragasztót, arra tegyék rá a magvakat, majd utána következzen egy újabb rész. - Többféle színű kartonlapot is készítettem nektek. Válasszátok ki a kedvetekre valót! - Ti is figyelmesen hallgassátok meg a többi csoportot is! - A 3. csoport dióhéjból kiségeret készít. 	<p>kérdés – felelet</p> <p>bemutató javaslat, tanács</p> <p>E.: színes karton, ragasztó, tökmag</p> <p>közlés utasítás</p> <p>közlés szemléltetés</p>
<p>tervezés</p> <p>Sorrendiség meghatározása előzetes ismeret Felidézése</p> <p>feladatismertetés</p>	 <ul style="list-style-type: none"> - Hogyan készítenéd el? - Milyen sorrendben haladnál? Miért? - A fülecskék kivágása nem könnyű feladat. Mire kell vigyázni az olló használatakor? - Mire vigyázunk a ragasztásnál? - Még ti is vártok a kezdéssel. - A 4. csoport szőlőfürtöt készít dugó nyomattal. 	<p>kérdés – felelet</p> <p>figyelemfelhívás</p> <p>utasítás</p> <p>E.: dióhéj, színes papír, ceruza, olló, ragasztó, zsinór, fonál, alaklemez</p> <p>közlés szemléltetés</p>
<p>tervezés</p> <p>absztrakció visszacsatolás</p>	 <ul style="list-style-type: none"> - Hogyan készítenéd el? - Figyeljétek meg a szőlőfürtön és a képen, hogyan helyezkednek el a szőlőszemek! - Hogyan tudjuk ezt ábrázolni? - Hogyan készítsük el a nyomatot, hogy az jól látható és elég színes legyen? - Mikor tudjuk ráragasztani a levelet? 	<p>kérdés – felelet</p> <p>kérdés – felelet</p> <p>E.: A/4-es műszaki rajzlap, parafa dugó, vízfesték, szőlőlevél, ragasztó</p>

szervezés	Mind a 4 csoporthoz:	kérdés utasítás
manuális feladatmegoldás	<ul style="list-style-type: none"> - Mindenki megértette a feladatot? - Lássatok munkához! - Ha valakinek segítségre van szüksége, a szokott módon jelezze! 	E.: CD lejátszó, lemez megfigyelési szempont adása
zenehallgatás	<ul style="list-style-type: none"> - Amíg dolgoztok, hallgatunk egy kis muzsikát. 	beszélgetés
elemzés	<ul style="list-style-type: none"> - Figyeljétek meg, milyen a zene hangulata! - Milyen hangszereket ismertek fel? 	javaslat tanács
folyamatos ellenőrzés	A munka menetének folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén segítségnyújtás.	korrekció
	<ul style="list-style-type: none"> - Néhány perc múlva befejezzük a munkát. - Igyekezz, hogy te is készen legyél! 	biztatás
	<ul style="list-style-type: none"> - Tegyetek le mindent a kezetekből, helyezétek magatok elé a kész munkákat! 	közlés
értékelés	<ul style="list-style-type: none"> - Nézzük meg közösen, milyen ügyesen dolgoztatok! 	serkentés
	A csoportok, és azon belül a tanulók munkájának tanulói és tanítói értékelése.	utasítás
		dicséret
		javaslatok
		tanácsok adása
		tapssal jutalmazás
		Mf.: frontális tev.
BEFEJEZŐ RÉSZ 2 perc		
összefoglaló értékelés	A foglalkozás egészére vonatkozóan a tanulók fegyelmének, figyelmének, teljesítményének tanítói értékelése. Név szerinti dicséretetek.	diáktársak példaként való állítása
		dicséretetek
		a kiemelkedők jutalmazása
foglalkozás végi szervezés	A tanulói eszközök rendezése, elrakása. A hulladék eltakarítása. A padok visszarendezése. A jutalom csillagok üzenő füzetbe való beírása. A tanító által használt eszközök elrakása. A tábla letörlése.	tanulói rendezés
		közös átrendezés
		adminisztrálás
		tanítói rendezés
		hetesi munka

DR. DOMONKOS JÁNOS

ny. iskolaigazgató

Budapest

Gróf Széchenyi István: „Az erény a lélek egészsége”

Széchenyi István páratlan jelensége történelmünknek. Személyes sorsként, egyéni tragédiaként élte át saját magyarságát. Egyedüli abban, hogy kora szellemi áramlatait nemcsak felhasználta, hanem – eredeti felismerésekkel – saját eszmét teremtett. S ami a legtöbb eszmealkotónak nem adatott meg: ő részt vehetett tételei kipróbálásában. Igazíthatott azokon, és bizonyíthatta felismerései életrealitását, „eszmei hasznát”. Ragaszkodott népéhez, magyarságához, de hirdette a szomszéd népek kifejlődésének fontosságát is. Széchenyi akkor jelentkezett eszméivel – sem későn, sem korán –, amikor a külső és belső feltételek kedveztek a gyökeres változásokon alapuló fejlődésnek. Ez hatásának titka már életében, de ugyanez teszi időszertüvé tanításait minden olyan időszakban, amikor fontos az anyagi, szellemi és erkölcsi építkezés, tehát ma is.

Lássuk néhány gondolatát:

„Cselekedniünk kell, ha élni akarunk, gyökeresen, mély sarkalattal cselekedni.”

„Az ember csak annyit ér, amennyi hasznot hajt embertársainak, hazájának, s ezáltal az egész emberiségnek.”

Könyvtárnyit a Széchenyi-irodalom. Mi most nem követhetjük egész életművét, csupán annak egy-egy részletét ragadjuk ki. A „legnagyobb magyar” (Kossuth nevezte így) gróf Széchenyi Ferencnek, a Nemzeti Múzeum megalapítójának és Festetics Juliannának, a keszthelyi Georgikont megalapító Festetics György leányának legifjabb gyermeke volt. Az apa tudatosan folytatva nemes elődei gyarapító munkáját, hatalmas örökség várományosává tette három fiát (Lajos, Pál, István). Utóbbi Bécsben született 1791. szeptember 21-én, meghalt Döblingben 1860. április 8-án.

Az édesapa vagyona mellett alig felbecsülhető az az erkölcsi vagyon, amelyet a közért végzett munkája jelentett, amelyről úgy gondolkodott, hogy fiai majdan mindezt a nemzet fennmaradása és gyarapodása érdekében folytatják. István lett atyja zsenialitásának, elhivatottságának legjobb folytatója. Gyermekéveit gondos felügyelet alatt, lehetőleg a szabad levegőn töltötte, mert gyenge fizikumú volt. Iskolai tanulmányait otthon kezdte 9 évesen. Nevelője a szlavóniai német eredetű, de magyarul is jól tudó Liebenberg János az apa pontosan megszabott vallás-erkölcsi elvei szerint foglalkozott vele. Gimnáziumi tanulmányaiból a soproni benecéseknél, a pesti piaristáknál vizsgázott, majd a szombathelyi akadémián. Közben házi káplánjuktól, Poupart Antaltól a vallásoktatáson kívül a francia és az olasz nyelvet tanulta.

1809-től – a napóleoni háborúk idején – katonáskodik. 1814-ben a három rendjellel kitüntetett fiatal katonatiszt hazatér szüleihez Bécsbe. A bajor király kíséretéhez osztják be, s részt vesz a híres bécsi kongresszus eseményein, mulatságain. Természetesen udvarolgat is; gyengéd érzelmek fűzik sógornőjéhez. Naplójában így ír erről: „Karolina nemcsak szép, de okos és szent is. Bölcsen megmagyarázta, hogy szebb dolog is van a világon, mint a szerelem. A mi barátságunk több a szerelemnél.” Fejlődésére nagy hatással voltak a nők, akiket szeretett; de ugyanakkor olvasmányai és utazásai is. Ismerte a német, olasz, angol és francia költőket, az ókori irodalmat, történelmet. Kicsi gyermekkorától mélyen vallásos, komoly törekvése, hogy jó, nemeslelkű és tökéletesen legyen. Naplója szerint: „Az erény a lélek egészsége – betegségre

a bűn. Az erény örök, a bűn halandó.” Majd így ír: „A munkálkodó jutalma a derűs nyugalom, amit hasznos tevékenysége révén szerez meg.” Ebben már benne van a közhasznú munkás élet felé fordulása. Később így emlékezik munkásságára: „Az a kevés, amit végbevitettem: kötelesség. Elmulasztása szégyen és gyalázat lett volna, ám teljesítése nem érdemel dicséretet.” Nemzetéért végzett sokirányú munkássága tehát szerénységgel párosul.

Nagy szerelmek és csalódások árán jut el oda, hogy megfogalmazza *női eszményképét*: „A nő legyen művelt, szellemes, de bírja a terheket is: a ház vezetése, a gyermekek lelki, érzelmi irányítása, a férj társa a gondok-bajok elhárításában. A család értelme a gyerek: vagyis az örökkévalóság biztosítása. Szülni, nevelni, a családot egybetartani a nő tud. Kiegyensúlyozott család nélkül nincsen egészséges testű és lelkű utód – anélkül pedig értelmét vesztheti az élet.” – Egy levélben azt állapítja meg, hogy a néphez a családon, az emberiséghez a nemzeten keresztül vezet az út. A jó családi élet biztosítja az egyén testi és szellemi fejlődését, a lelki harmóniát. Ha ez sikerül, akkor a nép közérzete jó. E harmónia erősíti a nemzetet. Az egészséges létű népből kifejlődött nemzet tevékenysége pedig már az egész emberiség életével teremthet összhangot.

Széchenyi István nem a dicső múlton vagy az igéző jövőn való merengést kínálja, hanem az itt és most cselekvést. Ettől lesz aktuális bármely építkezésre alkalmas korban.

Kiindulópontja önmagunk művelése: tanulás, kitekintés, önismeret, önkritika, erkölcsi töke. S amikor már önmagunkkal rendben vagyunk, akkor van időnk, módunk és erkölcsi alapunk mások felé fordulni, a társadalomért dolgozni. Egy nemzet erkölcsi nyereségében az egész emberiség osztozik – fogalmazza meg Széchenyi.

Sokat utazik az országban is, külföldön is, hogy tapasztalatokat szerezzen. 1821-ben bejárja Erdélyt, s barátságot köt Wesselényi Miklóssal, akivel megfogadják, hogy egész életüket a haza javára áldozzák. 1824-ben szíve lángra lobban Zichy Károlyné Seilern Crescentia iránt, és ez a szerelem nemesítő hatással van jellemére. 1825-től részt vesz az országgyűlés ülésein; ettől kezdve hazája és honfitársai javára áldozza életét. Része van ebben a szeretett nőnek, akihez méltó igyekszik lenni. Kezét azonban csak 1836-ban nyeri el, miután Zichyné megölte; de még ki kell várnia a szokásos gyászévet is. Esküvőjük a budai krisztinavárosi templomban volt.

Közben élete állandó tevékenységben telik: 1830-ban megalapozza a gőzhajózást, iránítja a Duna-szabályozást, a Lánchíd építését stb. Eszméit írásban is terjeszti, s az országgyűléseken hatékonyan küzd a jobbágyság terheinek könnyítésén, valamint a szólásszabadságért. Ő az első, aki a főrendiházban magyarul szólal fel, s társait is erre biztatja. A forradalmi mozgalomban megalakult első független magyar kormányban közlekedési miniszterként munkálkodik.

Mi tette őt valóban a legnagyobb magyarrá? Bizonyára örökölt tehetsége is, de legfőképpen az a családi környezet, amelyben felnőtt. Szülei példája ösztönözte arra, hogy ne élje a dúsgazdag főnemesi ifjak könnyelmű életét, hanem vagyont, tudását, utazásainak sok tapasztalatát hazája felvirágoztatására fordítsa. Még a nők iránti tisztelete, szerelme is a közért végzett nagy feladatokra serkentette. Amikor 1825-ben egy évi jövedelmét felajánlja a Magyar Tudományos Akadémia felállítására, népének akar szolgálni, de szerepet játszik ebben a későbbi felesége iránti hódolat is.

Felesége első házasságából származó hét gyereket, valamint három közös gyermeküket is ilyen szellemben nevelte. A család meghatározó szerepét a nemzet, az emberiség fejlődésében nemcsak hirdette, hanem élte is.

V. dr. RAISZ RÓZSA
főiskolai tanár
Eszterházy Károly Főiskola
Eger

Dr. Chikán Zoltánné dr. Deák Klára
1922–2006

Szomorú hírről értesült ez év június 29-én az Eszterházy Károly Főiskola Magyar Nyelvészeit Tanszékének oktatógárdája: elhunyt szeretett, mindenki által tisztelt kollégánk, a kiemelkedő tanár egyéniség: Chikán Zoltánné.

Huszonhét évig, 1953-tól 1980-ig volt a tanszék oktatója. Sokrétű, alapos tudása, világos előadásmódja, lenyűgözően érdekes gondolatkapcsolásai, szeretetre méltó, derűt és bölcsességet sugárzó személyisége mindenkit magával ragadott, aki előadásain, szemináriumain részt vehetett, tudományos konferenciákon vagy tanártovábbképzéseken hallgathatta. Úgy tudott közvetlen lenni hallgatóihoz, hogy kedves humora mellett is mindig megőrizte lényének tisztelgetet kiváltó vonásait.

Chikán Zoltánné életútja a 20. században megszokott nehézségeken túl is küzdelmes volt. Gimnáziumi tanár édesapját korán elveszítette; édesanyja szerény kishivatalnoki jövedelméből taníttatta három gyermekét. A kiváló képességű fiatal lány a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett magyar–latin szakos tanári diplomát; mindvégig nagyrabecsüléssel emlékezett tudós professzoraira. Zsirai Miklósrá, Horváth Jánosra, Pais Dezsőre, Laziczius Gyulára. Az egyetemi éveket követően, 1947-ben – már mint két kisgyermek édesanyja – védte meg bölcsészdoktori értekezését.

Az 1940-es évek végén családjával Egerbe költözött. Itt kezdetben általános iskolai tanári állást kapott, majd – miután bekapcsolódott a tanárok továbbképzésébe és a főiskolai levelező hallgatók oktatásába – Papp István professzor, a magyar nyelvészeti tanszék első vezetője, a kiváló nyelvész felismerte nem mindennapi szakmai felkészültségét és páratlan tanári egyéniségét, a tanszékre kívánta hozni. Erre 1953-ban került sor, már Papp István távozása után.

Nyelvészeti oktatómunkája felölelte szakmánknak jóformán valamennyi területét: alapos nyelvtörténeti felkészültsége, a latin grammatikán edződött nyelvtani gondolkodása, a nyelvi kifejezés minősége iránti fogékonysága, kivételes műveltsége élvezetessé, hatékonyá tették tanári tevékenységét; tanítványai évtizedek múltával, már mint tapasztalt magyartanárok is csak teljes elismeréssel és tisztelettel szólnak oktatói és embernevelő, a fiatalokat pedagógussá formáló teljesítményéről. Hallgatóit eredményesen vezette be a kutatómunkába is a tanszéki tudományos diákkör tanár elnökeként.

Tudományos tevékenysége stilsztikai, leíró nyelvtani, tantárgytörténeti területek művelésében teljesedett ki; országosan elismert szakemberré főként tantárgy-pedagógiai kutatásai tették. Publikációinak mintegy kétharmada ilyen vonatkozású. Közülük kiemelkedik A gondolkodás fejlesztése az anyanyelvi nevelésben című, sok szakmai elismerést kapott könyve (Tankönyvkiadó, 1978). Jelentős tanulmányok és monográfiák hivatkoznak arra az általa rajzolt helyzetképre, amelyet a középiskolát végzett tanulók magyar nyelvtani felkészültségéről készített, a felvételi vizsgák tapasztalatai alapján (Magyar Nyelvőr 89. 452–461).

Kivételes nevelői talentuma megmutatkozik négy fiának életútján is: mindannyian jelentős, elismert személyiségekké, tudóssokká, alkotó értelmiségiekké váltak.

Életének aktív szakasza olyan szakmai és politikai környezetben telt el, amely nem támogatta tehetségét, törekvéseit. Mégis korszerűt, ma is érvényeset alkotott. Ritka adottságként mindvégig megőrizte szelleme frissességét, megragadó derűjét. Emlékét családján és közvetlen munkatársain kívül több ezer tanítványa szeretettel őrzi, követendő, de alig elérhető példaként gondolva rá.

SZERZŐINK, MUNKATÁRSAINK FIGYELMÉBE!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kéziratukat a szerkesztőség címére küldjék: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. A borítékra feltétlenül írják rá, hogy *kézirat*. Csak „gépelt”, 8–10 lapnál nem nagyobb terjedelmű kéziratokat fogadunk el. A kéziratot jól áttekinthető kettes sortávolsággal, normál géppapíron, a „gépelési hibák” gondos javításával, a felhasznált szakirodalom pontos feltüntetésével (szerző, cím, hely, kiadó, lapszám) kérjük. A közérthetőség megkívánja azt is, hogy az elkerülhetetlen idegen szakkifejezések magyar megfelelőzéséről, értelmezéséről se feledkezzünk meg. Kérésünk az is, hogy a szövegbe iktatott rajzos, ábrás, illusztrációs megoldásoktól lehetőleg tekintsünk el.

Azoktól a szerzőktől, akik megfelelő feltételekkel rendelkeznek, számítógéppel írt kéziratot kérünk lemezen és nyomtatva is.

Nagyon fontos, hogy külön lapra írják föl *beosztásukat, munkahelyük, iskolájuk pontos nevét, helyét, valamint irányítószámú lakcímüket*.

Felhívjuk továbbá szerzőink figyelmét, hogy másodközlésre nem vállalkozunk. Szerkesztőségünknel is érvényes az az általános gyakorlat, hogy kéziratot nem örzünk meg és nem is küldünk vissza.

Szemle

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
főiskolai tanár
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Gondolatok tanévkezdéskor

Az iskolában megváltozik a gyerek napi időbeosztása

Sok szülő úgy hiszi, csak jót tehet a gyerekeknek, ha még egy évig óvodában hagyja. Más viszont amint lehet, beírja az iskolába, még ha nem érett is a gyerek.

Az iskolakezdést semmiképpen sem szabad hanyagul kezelni. Az iskolakészültségről az óvodapedagógus dönt. Az általa írt jellemzésben egyértelműen megfogalmazza, javasolja-e vagy sem, hogy a gyerek iskolába menjen. Ő a szakember, döntését már csak a gyermek jövőjének érdekében is el kell fogadnunk.

Az iskolai tanulmányok megkezdésére alkalmas gyerek az óvodában alulmotivált lesz újabb ismeretek elsajátítására, nincs lehetősége a fejlődésre, de az sem segíti a fejlődését, ha korán lesz iskolás. Az új helyzethez és elbírálásokhoz igazodni kell a gyerekeknek, pszichésen és fizikailag is fel kell nőnie. Az iskolában a fő tevékenysége a tanulás lesz, s megváltozik a gyerek napi időbeosztása. Kudarccokat él meg akkor, ha nem tud megfelelni az iskolai követelményeknek, nem tud megfelelően teljesíteni, s képességei lemaradnak a fejlődésben. Ha nem lesz sikere, egyre kevesebb lesz az önbizalma, elbizonytalanodik, romlik a tanulmányi eredménye, s nem lesz olyan hajtóerő, ami új ismeretek elsajátítására ösztönzi. Mindezek kihatnak további életére, sőt a pályaválasztásra is. Vizsgálatok bizonyítják, hogy ma sok gyerek már hátrányokkal indul az óvodából, mert biológiailag fejletlen, ezért kisiskoláskorban bizonyos képességek fejlődése elmarad, a felső tagozatban motiválatlanok, nem tanulnak, a könyvet sem veszik kezükbe, s középiskolában nem jelentkezik a pályorientáltság. A család és az intézményes nevelés összhangját, együttműködését sürgeti a gyermekek kompetenciáinak fejlesztése.

A tanítói image

Az image a személyiségünknek a mások számára érzékelhető része, az a kép, amelyet mások kialakítanak rólunk, azaz arculatformálás. Az image-t tudatosan alakítjuk, fejlesztjük bizonyos célok eléréseért. Magába foglalja gondolkodásunkat, külsőnk, stílusunkat, kommunikációunkat. Mondataink, tekinteteink, mozdulataink, öltözékünk képet fest rólunk. Az arculatformálásnak az a lényege, hogy megtaláljuk magunkat, saját arcunkat.

A tanító számára fontos, hogy szimpatikus legyen, mások szemében vonzó, elfogadják, elismerjék, szeressék. Ehhez néhány műhelytitkot kell megtanulnunk, elsajátítanunk: a tanító legyen elérhető, engedje magához az embereket, a tanítványokat, szülőket, a hallgatóit. A közvetlenséghez fontos, hogy megismerjenek bennünket. Fogadjuk el mások segítségét, hiszen segíteni legalább olyan jó, mint szeretni. Ugyanakkor mi is segítsünk másoknak. Ismerjük el munkatársaink erőnyeit, eredményeit, hiszen a dicséret a siker forrása. Igyekezünk mindenkit a keresztnevéen szólítani, tanítványainknak ez a pozitív üzenet. Törekedjünk a derűs, kiegyensúlyozott, nyugodt, természetes viselkedésre.

Számunkra nagyon lényeges a szakmai munka kialakítása, amihez rátermettség, szakmai felkészültség, jó intellektus, érett személyiség, pozitív jellemvonás szükséges.

Vizsgálatok bizonyítják, hogy a sikeres pedagógus kedvelt a tanítványok, a szülők, a tanárok körében, érdeklődő, nyitott személyiség. További fontos tulajdonságokkal is rendelkezik: megértő, vidám, játékos, igazságos, segítőkész, kedves, vonzó küllemű, megköveteli az ismereteket. Szereti, élvezi a munkáját, diákjai szeretnek iskolába járni, érdeklődnek, kíváncsiak, jó a problémamegoldó készségük, jól teljesítenek, kiegyensúlyozottak, szívesen vállalnak külön feladatokat.

A tanítványainktól tudjuk, hogy elutasítják azokat a tanítókat, akik cinikusak, gorbák, durvák, igazságtalanok, részrehajlók, nem teljesítik a szavukat, kiszámíthatatlanok, bosszúállóak, rosszul magyaráznak.

A gyerekek számára fontos, hogy a tanítók öltözékükben milyen színeket használnak, mennyire tudnak titkot tartani, megtartják-e az ígéretüket, úgy kritizálnak-e, hogy egyben alternatívákat is ajánlanak, és nem mondanak elmarasztalót tanár kollégáikról.

A tanítónak érdemes figyelmet fordítani a tanteremre is, hiszen az is sok mindent elárul róla. Jelentős szerepe van a terem elrendezésében, belső díszítésében, ami tükrözi személyiségét. Képet fest a munkához való viszonyáról, munkastílusáról, teljesítményéről.

Munkánkban nélkülözhetetlenek az információk és ezek felhasználása, hasznosítása. Az embereket különböző csoportba oszthatjuk az információk birtoklása szerint: a sas típusú rendelkezik a legtöbb információval, ők a jó kapcsolatokkal rendelkező vezetők, s ezeket jól is hasznosítják. A delfin típusú sok információval rendelkezik, de nem használja ki (tehetséges emberek, de nem ambíciózusak). A kígyó típus kevés információval rendelkezik, de jól hasznosítja. A teknősbéka típus kevés információra tesz szert, és ezzel nem tud mit kezdeni, ő az átlagember.

Figyeljünk az információk kezelésére, érdemes több forrásból ellenőrizni, s azt is tudatosítsuk, melyikkel tudunk esélyt teremteni.

Az image-hoz tartozik a hatékony munkavégzés is, képességeinknek, érdeklődésünknek megfelelően legyen feladatunk, felelősségünk, tartsuk be az alapvető kommunikációs szabályokat, legyünk pontosak, segítsük munkatársaink beilleszkedését, az intézményen belüli jó hangulatot.

Ezekhez kell elsajátítani azokat a készségeket, ismereteket, amelyek segítik a szakmai érvényesülésünket, s ez nem más, mint a karrierépítés alapja.

„Közoktatási vezető” szakos hallgatók bemutatkozása

A Budapesti Műszaki Egyetem másfél évtizede szervezi a „Közoktatási vezető” szakos hallgatók képzését. Feladatuk közé tartozik, hogy kutatást végeznek részben az évfolyamdolgozatokhoz, részben a diplomamunkájuk részeként, részben önálló témákhoz kapcsolódva. Az észak-magyarországi regionális kutatási központ két éve kutatja a „XXI. század és a pedagógus” című témakört. Ebben a munkacsoportba tartoznak Debrecen, Miskolc és Nyíregyháza regionális csoportjai, amelyeknek a tagjai 2006 áprilisában közösen mutatták be kutatási eredményeiket. A szimpóziumoknak három fő vonulatát lehetett nyomon követni. Az elsőbe a XXI. század kihívásai a pedagógusokkal szemben, a pedagógus szerepváltozásai és az Európai Unió elvárásai témakörei tartoztak.

A második vonulatot a környezeti nevelés dimenziói alkották: a környezeti nevelőhatás és fogadtatása, a környezeti nevelés lokális feltételei, a környezet pedagógia gyakorlati feltételei, a környezetpedagógia gyakorlati jellemzői, vezetői feladatok a környezeti nevelés irányításában, illetve a környezeti nevelés minőségbiztosítási feltételei.

A harmadik csomópont előadásai a közoktatás aktuális kérdéseit elemezték: az informatikai szemlélet kialakításának lehetőségei az iskolai oktatásban; a humán erőforrás tervezése, a humán erőforrással való gazdálkodás, illetve a közoktatás tendenciái a XXI. században.

A szimpóziumon megfogalmazódtak a jövőre vonatkozó legfontosabb feladatok is: a kutatás továbbfejlesztését jelentheti a kompetencia alapú pedagógus-továbbképzés jellemzőinek kidolgozása, a közoktatási vezetők képzése és a pedagógiai gyakorlat kapcsolata, a szülők együttműködésének lehetőségei a közoktatási intézményekkel, a közoktatási vezető szakos hallgatók karrierkövetési vizsgálata, elhelyezkedési lehetőségeik, a pedagógusok munkakultúrájának alakulása.

A szimpózium jelentőségét abban foglalhatjuk össze, hogy találkoztak és megismerkedtek egymással az észak-magyarországi régiók kutatói, kutatási metodikákat ismerhettek meg, bemutatták, egyeztettek elképzeléseiket a közoktatási vezető szak metodikai elképzeléseiről.

A jó kezdeményezés eredményes munkával zárult, és várjuk a folytatását.

DR. FÜLE SÁNDOR
ny. főiskolai tanár
Budapest

Halászi Aladár: Magvak a porban

Halászi Aladár gimnáziumi tanár, a pedagógia magyar tudósa a fenti címen jelentette meg új kötetét a „Borsodi Kalászosítás” sorozatban. A kiadást a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár segítette.

Már a 361 lapos kötet címe is figyelmet keltő, „Magvak a porban”. Érdemes lehajolni Halászi Aladár hetedik kötetének magvaiért a porba. Mindegyik itt közölt és olvasható írásért mélyre lehajolhatunk, mivel azok a porból jó anyaföldre kerültek. És a magvak termésükkel igazán gazdagítanak bennünket!

Halászi Aladárral egy országos pályázatának bírálójaként találkoztam az 1980-as években. Pályázata nagy tehetséget mutatott, és megérdemelten Nívó-díjat is kapott. A további találkozók, más írásainak megismerése első benyomásaimat csak tovább erősítették. Ezzel, tudomásom szerint, mások is így voltak. Egy példamutató pedagógussal, egy saját értékes személyiségét írásaiba belevetítő szakíróval, de irodalmi értelemben vett íróval és főként egy szerény, objektíven ítélni tudó magyar emberrel ismerkedhetnek meg azok, akik az új kötet sokszínű írásait olvassák. A kötetben található írások engem zavarba ejtettek, miközben nagy élményt jelentettek számomra. A zavarba ejtés a sokféle témakörből és témából adódott. Az élmény pedig valamennyi írásának mondanivalójából.

A „Magvak a porban” kötet jellegzetessége (ahogyan erről Venyigéné Makrányi Margit ír az előszóban) a műfaji változatosság. A pedagógia elméleti és gyakorlati kérdéseiről írtak a szerző alapos tudását, jelentős pedagógiai tapasztalatait, főként éleslátását mutatják. Az e témakörben írt könyvismertetései (Miért „Recenziók” címen közli azokat a kiváló magyar nyelvész?) lényeglátóak. Nem egyszerű ismertetések ezek, hanem a leírtakhoz kapcsolódó saját gondolatok gazdagsága is lenyűgözi az olvasót.

A közéletéről szóló írásai egy valódi magyar értelmiségi elmélkedéseit, határozott véleményét és a magyar nép, Magyarország érdekeit mindig előtérbe helyező gondolkodó álláspontját tükrözik. Számomra örömteli volt, hogy a leírtak mintha saját véleményeim lennének. Azokban a túlzásoknak, a felületes megállapításoknak még csak nyoma sincs. Kár lenne egy-egy kiemeléssel a többi lényeges megállapítást háttérbe szorítani, bár sok gondolat kiemelésére éreztem indíttatást. El kell olvasni őket okulásunkra, az együttgondolkodás, a sokszor még sajnálatosan hiányzó magyar népi, elsősorban értelmiségi összefogás érdekében.

A nyelvészet témakörben (a 128–188 lapokon) csodálatosak az „Új évezred, új magyar nyelv” cím alatt található tudományos értékű elemzések és értékelések. Ezek mutatják, hogy a kiváló középiskolai tanár (ezt a tiszaujvárosi gimnáziumból az Eszterházy Károly Főiskolán megjelenő hallgatóimtól tudom) nem véletlenül oktatott a Miskolci Egyetemen, és legújabbban (2006-ban) órákat tart a miskolci magánegyetemen. A leírt nyelvészeti tényekből magam sokat tanultam, bizonyára majd mások is sokat tanulhatnak. Szembetűnő a szerző írásainak tényszerűsége és frissessége.

A kötet elején találjuk (10–74 lapokon) a „Magvak a porban” novellától kezdve a magával ragadó írásokat. Az egyes novellák elolvasását nem tudtam megszakítani. Az volt a benyomásom, hogy egy már klasszikusnak ítélt magyar író írásait olvasom. A leírtak mély emberi és erkölcsi tartalma fontos tanulságok levonására késztet. Egy igazi tehetségről – mint Halászi Aladáról – féltően elmondható (ezt ez a kötet is mutatja) miért „szórja széjjel magát” és miért nem ír például összefüggő nagyobb regényeket. Reméljük, ez még benne van az 1940. évben – a Szent László járta faluban – Szabolcson született íróban (méltó erre a megnevezésre). Szeretném megélni, hogy egy mai magyar témáról, amely a magyarság elmaradhatatlan 21. századi megújulását segíti, Halászi Aladár művét olvashatnám. A most áttekintett jelentős kötet ezt a közeljövői nagy alkotást teszi bizonyossá.

(Halászi Aladár: Magvak a porban. Kiadja: a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc, 2005. – 361. p.)

TÁMOGATÓINK:

Oktatási
Minisztérium

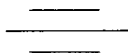

Nemzeti Kutatási és
Technológiai Hivatal

Oktatásért Közalapítvány

KPI Kutatás-fejlesztési
Pályázati és
Kutatáshasznosítási Iroda

Kiadja a Módszertani Közlemények Baráti Társasága
A kiadásért felel: *Dr. Siposné dr. Kedves Éva*
Kiadóhivatal: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. Telefon: 62/546-346
Szerkesztőség: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.
E-mail cím: tedit@jgytf.u-szeged.hu
Évente 5 alkalommal jelenik meg. Évi előfizetés díja: 1300 Ft.
A címlapot tervezte: *Fischer Ernő*
Megjelent: 2100 példányban
Juhász Nyomda Kft. Szeged
Felelős vezető: *Juhász Péter* ügyvezető
ISSN 1219-0608

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KÖNYVTÁRÁNAK EDDIG MEGJELENT KÖTETEI

1. Óraleírások és elemzések, 1967.
(Előszó: Miklósvári Sándor – Szerkesztő: Németh István)
2. A pedagógusképző az „Olvasó népért”, 1969.
(Előszó: Fischer Ernő – Szerkesztő: Németh István)
3. Hazaszeretetre való nevelés, 1970.
(Előszó: Drien Károly – Szerkesztő: Németh István)
4. Petőfi az iskolában, 1972.
(Előszó: Miklósvári Sándor – Szerkesztő: Hegedűs András, Miklósvári Sándor)
5. A korszerű matematikatanítás néhány témaköre az általános iskolában, 1974.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Szendrei János)
6. Kunstár Jánosné: Feladatgyűjtemény az általános iskolai ideiglenes matematika tantervhez, 1977.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Szendrei János)
7. Az osztályközösség megismerése, 1981.
(Előszó: Gácsér József – Szerkesztő: Gácsér József)
8. Az orosz nyelv tanítása az általános iskola 4. osztályában, 1982.
(Előszó: Hanga Mária – Szerkesztő: Fülöp Károly, Lengyel Zsolt)
9. Gácsér József: Demokratizmus és általános iskola, 1985.
(Előszó: Dobcsányi Ferenc – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)
10. Mágoriné Huhn Ágnes–Puskás Albert: Számítógép az általános iskolában, 1986.
(Előszó: Szendrei János – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)
11. R. Molnár Emma–Vass László: Stilisztikai ábécé a magyar nyelv és irodalom tanításához, 1989.
(Előszó: R. Molnár Emma – Szerkesztő: Dobcsányi Ferenc)

*

A Módszertani Közlemények Kiadóhivatala tájékoztatásul közli, hogy a könyvsorozatnak 9., 10. és 11. kötete még kapható. A 9. kötet ára 150 Ft, a 10. köteté 180 Ft, a 11. köteté pedig 450 Ft. Ha a 11. kötetet 10 példányban rendelik meg, 25%-os árkedvezményt biztosítunk mindaddig, amíg a készlet tart.

A megrendeléseket postai levelezőlapon a következő címre kérnénk: *Módszertani Közlemények Kiadóhivatala, 6725 Szeged, Hattyas sor 10.*